

Fakultet for naturvitenskap og teknologi

En systemkritisk risikoanalyse av tilsiktede uønskede handlinger mot norske politibbygg

Hvilke faktorer er avgjørende for sikkerhet ved norske politibbygg?

Mona Røksund Huurnink

Masteroppgave i samfunnssikkerhet SVF-3920. Juni 2022

Antall ord: 17080

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema.....	2
1.2	Avgrensning og problemstilling.....	3
1.3	Relevans og struktur.....	4
2	Teori.....	4
2.1	Sikkerhet.....	5
2.1.1	Sikkerhetsloven.....	6
2.2	Risiko	7
2.2.1	Trussel.....	8
2.2.2	Sårbarhet	9
2.2.3	Innvirkning/verdi	9
2.2.4	Risikoanalyse	10
2.3	Terror.....	10
2.3.1	Historisk data	13
2.3.2	Malicious intent	13
3	Metode	14
3.1	Datakilder	15
3.2	Datainnsamling.....	16
3.2.1	Dokumentanalyse.....	17
3.2.2	Semistrukturert telefonintervju	18
3.3	Analyse av datamaterialet	21
3.4	Gyldighet og pålitelighet.....	22
3.5	Problemstillinger	23
4	Empiri og drøfting.....	24

4.1	Bruken av trefaktormodellen.....	24
4.2	Verdivurdering	25
4.2.1	Politiets rolle i samfunnet	25
4.2.2	Politiet som beredskapsaktør	26
4.2.3	Politiets oppgaver ved terror.....	26
4.2.4	Politibbygg.....	27
4.3	Trusselvurdering.....	28
4.3.1	Den nasjonale trusselvurderingen 2022	28
4.4	Sårbarhetsvurdering	38
4.4.1	Nedleggelse av lensmannskontor.....	38
4.4.2	Responstid.....	40
4.4.3	Politiet skal ha et sivilt preg.....	42
4.4.4	Beliggenhet	43
4.4.5	Ledelse og utdanning	45
4.5	Risikoanalyse	47
5	Konklusjon og avslutning	48
5.1	Videre forskning og tanker rundt temaet.....	51
6	Referanseliste.....	52
7	Vedlegg.....	57

Sammendrag

Politiet skal være samfunnets beskytter og sørge for at ulike samfunnsinteresser ivaretas og beskyttes ved angrep mot den norske stat, person eller egen organisasjon. Politistyrkene i seg selv er ansett som kritiske for å ivareta disse interessene og kunne yte hjelp til publikum ved faresituasjoner. I samarbeid med politiets operasjonssentral skal de ivareta den operative styringen av politiets innsats. Politibyggene i seg selv er ikke en verdi man behøver å beskytte, men snarere informasjonen og menneskene den holder på. Som skissert i oppgaven er det redegjort og drøftet for faktorer som nærpolitireformen, politiets sivile preg, beliggenhet, responstid samt ledelse og utdanning. Dette er faktorer som har kommet til syne gjennom intervju av beredskapsplanleggere i ulike politidistrikt og dokumentanalyse av tre dokumenter. Faktorene er avgjørende for hvilken respons og beredskap politiet kan stille med ovenfor seg selv, og om de er i stand til å håndtere tilsiktede uønskede handlinger som har til hensikt å lamme politiets innsats. Videre er det drøftet og analysert de ulike truslene det norske samfunn, politiet og politibygge kan stå ovenfor fra ulike trossamfunn. Målet var at en risikoanalyse av risikovurderingen som er gjort ved hjelp av trefaktormodellen i denne oppgaven, skulle kunne besvare følgende problemstilling. *Hvilke faktorer er avgjørende for sikkerhet ved norske politistasjoner?*

Eksempler fra både bomben utenfor Regjeringskvartalet i Oslo 22.juli 2011 og NOKAS-ranet i 2004 i Stavanger, viser at bruk av bilbomber eller større kjøretøy fungerte godt som en distraksjon, kaotisk tilstand, oppsluking av politiets kapasitet og deres utrykningsevne. Her ser vi at det ikke er utenkelig at denne formen for angrep kan bli mer aktuelt i fremtiden og er noe politiet må ta hensyn til ved innføring av sikringstiltak og plassering av nye politibygge i fremtiden. Fokus på kompetanseheving innenfor sikkerhetsfagfeltet i samråd med PHS fremstår også som prekært for å produsere egne ressurser som kan ivareta og fokusere på sikkerhetstiltakene som blir iverksatt. Sikkerhetskultur et lederansvar og noe som også må være godt forankret i toppen av hierarkiet gjennom politiet, POD og justis- og beredskapsdepartementet.

Forord

Denne masteren avslutter et toårig studieprogram innenfor et svært spennende og lærerikt fagfelt. Perioden har vært fylt med alt fra glede, stress, frustrasjon, utmattelse og lettelse. Da jeg var ferdig med politibacheloren min i 2019 så jeg aldri for meg at jeg skulle studere igjen, og hvertfall ikke begi meg ut på et masterprogram. Likevel, her står jeg og har levert en masteroppgave. Man kan trygt si at å kombinere 100% turnus, fulltidsstudier, giftemål, hobbyer og familieliv ikke er noe man kan holde på med i for mange år samtidig.

Takk til min veileder Jana Eliokwu-Prochotska som støttet med engasjement rundt temaet og et utenfra perspektiv som var nyttig for denne oppgaven. Videre må jeg takke min ektefelle Lars som har holdt ut med meg i en periode hvor stresset til tider kunne ta overhånd, og som valgte å si «ja» i St.Petri kirke 22.mai 2021. For ikke å glemme vår kjære hund Nala som har bidratt med lufteturer og endeløs tenkning i Guds frie natur.

Sommeren skal bli en ren fornøyelse.

Tromsø, juni 2022

Mona Røksund Huurnink

1 Innledning

Hva er sikkerhet og hva aksepterer vi av risiko? Vi formes etter vår erfaring, kunnskap, utdanning og flere faktorer som gir oss ett inntrykk av hva vi er villige til å akseptere av risiko, både i hverdagen og i organisasjoner. Denne vurderingen preges også av kostnader og hva en organisasjon er villig til å investere i med tanke på tiltakets nytteverdi. Alt mennesker gjør består av en viss form for risiko, enten det er å kjøre bil, røyke, dykke eller løpe maraton. Det er dermed ikke mulig å sikre oss mot alle typer farer og skader som kan oppstå under en aktivitet. Denne risikoen ønsker vi dermed å minimere så langt det lar seg gjøre, ved å for eksempel kjøre i fartsgrensen, bruke bilbelte og bruke nødvendig sikkerhetsutstyr med tilstrekkelig opplæring. Disse tiltakene er med å redusere risikoen til et akseptert nivå (Aven, Boyesen, Njå, Olsen & Sandve, 2016 s.151). I en organisasjon er akseptert risiko et politisk spørsmål om hvem som skal styre og hvilke tiltak som skal bety noe. Hvilke risikoer frykter vi mest og hvilke risikoer er vi villige til å ta? Dette blir styrt av verdier, meninger og er sosialt betinget.

På flyplasser blir vi møtt med omfattende kontroller som er implementert for allmennhetens sikkerhet. Vi aksepterer tiltakene fordi konsekvensene er potensielt katastrofale og vi er ikke villige til å akseptere den risikoen. Hvordan stiller dette seg derimot når man entrer et politibygg, en etat og bygg som i utgangspunktet skal være trygt å befinne seg i? I Lov om politiet (politiloven, 1995) §1 understrekes politiets ansvar i samfunnet. Ordlyden er som følger «*Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig*». Videre i Alminnelig tjenesteinstruks for politiet §2-1, tredje ledd (politiinstruksen, 1990) redegjøres det for målet med politiets virksomhet, «*Gjennom sin virksomhet skal politiet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme borgernes rettssikkerhet, trygghet og velferd for øvrig*» Politiet er den største forebyggeren for kriminalitet og større katastrofer som ikke favnes av f.eks. Forsvarets oppgaver ved en eventuell krig. Politiet skal yte en annen type service. De skal forebygge, avverge og bekjempe kriminalitet. De skal utstede pass, motta våpensøknader, tillatelser anmeldelser, etterforske. Politiets oppgaver er mange og skal ifølge st.Meld.nr.42 (2005) ha et sivilt preg som samsvarer med politiets ti grunnprinsipper. Hvor går da grensen på åpenhet og

tilgjengelig? Hva skal politiet tillate av sikkerhetsrisiko, og gjøres det kompensasjoner i sikkerheten for å imøtekomme dette kravet?

1.1 Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema

Risikovurderinger og sikkerhet ble tidlig banket inn som grunnleggende og nødvendig kunnskap i politiets utdanning og arbeid. Som noe av det første man lærte på politihøgskolen var politiets trusselvurdering ved vanlige ordensoppdrag. Man skulle vurdere blant annet trussel, ressurser, tid til rådighet, vurdering av området og vær, samt samband. Dette var noe vi skulle gjøre for hvert eneste oppdrag, enten det var tyveri fra butikk eller ruset mann med kniv i sentrum. I situasjoner hvor den vanlige nordmann løper vekk, skal politiet løpe inn i situasjonen. Det betyr at vi må gjøre grundige vurderinger av trusselen og hvordan løse oppdraget på en sikker og effektiv måte for både tredjeperson og oss selv. Dette er gjeldende for den enkelte i ordensoppdrag, men hva med politibygget vi operer fra? Hvordan kan vi holde «redet» vårt sikkert og ikke utsatt for høy risiko? Disse spørsmålene vekket en interesse hos meg i hvordan politiet gjør sine risikovurderinger ved hjelp av trefaktormodellen, og om det kunne gjøres en risikoanalyse av dagens system og organisering i politiet ved plassering av politibygget, og hvilke sikkerhetstiltak som vektlegges.

En kjapp titt på de ulike politibyggene i Norge gir oss fort mye innsikt i hva som er prioritert med tanke på sikkerhet. Politibyggene er plassert i sentrumskjernen og skal være tilgjengelig for publikum, men man skal likevel ikke ha fri tilgang til alle deler av bygget. Dermed er det innført enkelte tiltak som skal hindre inntrenging og ivareta sikkerheten til de ansatte på politibygget. Dette er for eksempel gjerder, blomsterbed, korttilgang og soneinndeling. Tiltakene er ment å holde bygget sikkert for både de som har ærend på politibygget, men også at ikke uvedkommende kan skade eller hindre tjenestepersoners arbeidsutførelse. Likevel fikk disse tiltakene meg til å tenke på om de var nøye nok vurdert, om de er hensiktsmessige, om de faktisk ivaretar denne sikkerheten og hvem som beslutter disse tiltakene. Sett i lys av NOKAS-ranet som fant sted i Stavanger i 2004 (Store Norske Leksikon, 2004) fikk norsk politi og politibygget oppleve hvor enkelt det var å lamme de operative enhetene ved å sperre politiets utrykningsgarasje med en lastebil. Utviklingen i samfunnet og verden gjennom både pandemi og krig, gjør også at tilsiktede uønskede handlinger blir mer aktuelt og er noe vi må ta innover oss i utarbeidelsen av sikringstiltak og sikkerhetskultur i Norge.

1.2 Avgrensning og problemstilling

Temaet og fagfeltet sikkerhet favner bredt. For å avgrense oppgaven vil trusler mot politibyggss sikkerhet avgrenses til terror og tilsiktede uønskede handlinger med ondsinnet karakter (malicious intent). Målet med oppgaven er å gjøre en analyse av hvordan Politietaten vektlegger faktorer som sivilt preg, beredskap og responstid i sin vurdering av risiko og sikkerhet som inngår i deres risikovurdering basert på trefaktormodellen. Det finnes mange faktorer man kan ta hensyn til i en slik problemstilling. For denne oppgaven ble det fokusert på faktorer innenfor organisering, geografiske hensyn og sikkerhetskultur som til sammen påvirker graden av sikkerhet ved norske politistasjoner. Det er dermed gått bort ifra å vurdere fysiske tiltak som kan påvirke grad av sikkerhet, som f.eks. gjerder. Grunnen til dette er også at rene fysiske tiltak vil være vanskelig å skaffe informasjon om grunnet politiets behov for å holde slik ting sensitive og ikke tilgjengelig for potensielle angripere. Det er viet noe oppmerksomhet knyttet til fysiske tiltak, men det er mer på et generelt og overordnet nivå knyttet til sikkerhetskultur.

Problemstilling er derfor som følgende;

Hvilke faktorer er avgjørende for sikkerhet ved norske politistasjoner?

For å belyse problemstillingen ble det utarbeidet følgende forskningsspørsmål;

Hvordan vil terrorhandlinger eller onde tilsiktede hendelser påvirke lokal beredskap?

Er terrorhendelser i Norge synonymt med at lignende angrep kan forekomme mot norske politibygger?

Hvilke sårbarheter har politibygger med tanke på terrorhandlinger eller onde tilsiktede handlinger?

1.3 Relevans og struktur

I kapittel 1 vil det redegjøres for bakgrunnen til oppgaven, hva som er formålet og hvordan oppgaven er tenkt løst gjennom en problemstilling og påfølgende tre forskningsspørsmål. I kapittel 2 vil det teoretiske bakteppet for oppgaven presenteres og sette malen for hvordan resten av oppgaven vil legges opp med tanke på drøftelse og presentering av funn. For kapittel 3 vil de metodiske valgene presenteres gjennom det empiriske og analytiske arbeidet. Her vil det også kommenteres oppgavens kvalitet, etikk og sensitivitet. I kapittel 5 vil det drøftes rundt de innhentede empiriske resultatene opp mot det teoretiske bakteppet og forskningsspørsmålene som er utarbeidet. Kapittel 6 vil best av en diskusjon og konklusjon rundt problemstillingen og forskningsspørsmålene, før oppgaven avsluttes med en sondering rundt videre forskning innenfor sikkerhet ved politibbygg.

For denne oppgaven er det gjennomført 3 kvalitative og semistrukturerte telefonintervju av beredskapsplanlegger i politiet fra ulike politidistrikt. I tillegg er det gjennomført dokumentanalyse av tre sentrale dokumenter som gjelder trefaktormodellens risikovurdering av verdi, trussel og sårbarhet. Studien er en cross-sectional studie hvor det er innhentet data fra flere individer på et gitt tidspunkt.

2 Teori

Som en del av denne oppgaven vil kjennskap og kunnskap til begrepene sikkerhet, risiko og trefaktormodellen være viktig for å forstå hvilke faktorer som er avgjørende for sikkerheten til politibbygg i Norge når man står ovenfor tilsiktede uønskede handlinger (TUH) og ondsinnede handlinger. I første del av teorikapittelet vil det redegjøres for sikkerhet, sikkerhetsloven og hva disse omfavner. Deretter vil man gå inn på en definisjon av risiko med tilhørende redegjørelse av dets omfang, samt hva som ligger i risiko- og sårbarhetsanalyse. Innenfor risiko vil vi også finne Standard Norge som i 2012 og 2014 har utgitt flere standarder for å håndtere og analysere risiko i lys av tilsiktede uønskede handlinger, slik som NS 5830, NS 5831 og NS 5832. Videre vil det redegjøres for terror og hvilke utfordringer terrorhendelser/trusler skaper i sikkerhetsarbeidet, og hvordan oppgaven vil benytte seg av historiske data opp mot vurderingene til sikkerhet ved politibbygg. Disse hendelsene vil også drøftes videre i kapittel 4.

2.1 Sikkerhet

«Security is a basic human need. It enables individuals and organizations to go about their lives freely and without harm. Good security liberates us from the disruptive fear of harm and builds confidence to invest in the future» (Martin, 2019 s.1).

Å føle trygghet og stabilitet er et grunnleggende menneskelig behov, hvor trygghetsfølelsen stammer fra fraværelsen av trusler og muligheten til å beskytte seg mot farer (Forsvarsbygg, 2016 s.15). Den rette typen sikkerhet bidrar til et trygt liv hvor vi er beskyttet fra skade og frykten av den. God sikkerhet tilrettelegger for utvikling og investeringer i fremtiden, og ivaretar liv, informasjon, eiendom, velstand og rykter (Martin, 2019 s.2). Å ha kunnskap om sikkerhet bidrar til å fjerne nervøsitet, unødvendig risiko og unødvendige kostnader som følger av manglende eller inngripende sikkerhetstiltak.

Selve begrepet sikkerhet favner bredt og kan være vanskelig å definere i et felles forskningsperspektiv. Det er ikke sikkert en slik definisjon er mulig da begrepet er basert på kontekst og forandres i samspill med oppfattelsen av trusler og fare. Et vanlig skille innenfor sikkerhetsfeltet er mellom de engelske ordene for *security* og *safety*. De to ordene har mange likheter som gjør det lett å kategorisere dem i samme hylle, men de skiller seg når man snakker om mening, applikasjon og spesifikke konnotasjoner (Jore, 2017). Det letteste skillet vi gjør mellom dem er at *safety* handler om instrumenter eller fysiske gjenstander som transport, arbeidstilstand og rutiner, mens *security* omhandler aktørene som informasjonsteknologi og økonomi. Når vi snakker om *security* er det ikke bare aktuelt å nevne positive tiltak som gjør oss trygge, men paradoksalt nok også ting som ikke nødvendigvis er trygge i seg selv, som våpen og sikkerhetsteknologi som likevel bidrar til sikkerhet (Jore, 2017 s.158). De skiller seg også ved at *security* favner forhindring og forebygging av terrorisme og andre ondsinnede handlinger, mens *safety* favner utilsiktede hendelser som kan oppstå på for eksempel en arbeidsplass hvor noen ikke fulgte en arbeidsprosedyre. *Security* og *safety* skiller seg dermed ved om hendelsen har oppstått som følge av et uhell eller en ondsinnet handling (Jore, 2017 s.160).

Denne oppgaven vil holde seg til security da målet med oppgaven er å se på faktorer som er avgjørende for sikkerhet ved politistasjoner i Norge som blir utsatt for eller truet med terrorhandlinger eller tilsiktede uønskede handlinger av ond karakter.

Vi kan bruke for eksempel bruke denne definisjonen for security:

“Security can be defined as the perceived or actual ability to prepare for; adapt to, withstand, and recover from dangers and crises caused by people’s deliberate, intentional, and malicious acts such as terrorism, sabotage, organized crime, or hacking” (Jore, 2017 page. 169).

Formålet med security er å stanse eller redusere risiko som kan oppstå som følge av tilsiktede eller utilsiktede hendelser, enten det er terrorister, kriminelle eller ondsinnede innad i organisasjonen (Martin, 2019 s.4). God grunnsikring innebærer ulike beredskapstiltak som er spesielt aktuelle ved ulike krisesituasjoner eller målrettede sabotasjehandlinger.

2.1.1 Sikkerhetsloven

Politiet omfattes av sikkerhetsloven og har dermed konkrete krav til sikring som er nedfelt i lover, forskrifter og veiledere. Ifølge sikkerhetsloven skal grunnsikring omfatte både deteksjon, reaksjon, barrierer og verifikasjon som tilpasses verdiene som skal sikres. For å oppnå effektiv sikring er vi avhengige av å få teknologi, mennesker og organisasjon til å samarbeide på en god og effektiv måte. Å sikre en organisasjon krever tiltak innenfor personellsikkerhet, elektroniske, fysiske, menneskelige og organisatoriske tiltak, samt cybersikkerhet og god sikkerhetskultur (Forsvarsbygg, 2016 s. 12). Politiet byr på en sivil funksjon i byområder som gir utfordringer i etableringen av godt sikrede bygg. Slike bygg er avhengige av å ha en langsiktig og fleksibel plan og tilnærming som sørger for sikkerhetstiltak som tilpasses i takt med samfunnets utvikling.

Å sikre seg i dybden er med andre ord å avskrekke en angriper gjennom opprettelsen av flere lag med sikringstiltak som gjør inntrenging både vanskeligere, men også mer tidkrevende. Dette kjøper tid til forsvarerne som skal iverksette en utrykningsstyrke som kan stoppe angrepet (Forsvarsbygg, 2016 s.15). Denne formen for sikring brukes blant annet ved for eksempel utvendig perimetersikring som gjerder eller mur, men også ved innvendig sikring som sluser og soneinndeling. Disse formene for sikring vil sørge for en barriere som inntrengeren må bryte gjennom og kan knyttes til prinsippet fra Sveitserostmodellens hvor flere sikringstiltak vil gjøre gjennomtrengning vanskeligere og dermed lettere å både oppdage og stanse. Derimot er man spesielt utsatt dersom tiltakene eller barrierene ikke fungerer, og selv den minste ting kan sørge for at organisasjonen blir sårbar (Reason, 1997)

2.2 Risiko

Sikkerhetsutfordringer kan være mange og variere stort i omfang og natur. Det kan være alt fra terrorangrep til mindre kriminelle handlinger eller cyberkriminalitet. Risiko er fellesnevneren for disse formene for angrep. Forståelsen av risiko er viktig innenfor sikkerhet og vi bør derfor være klar over hva det betyr og innebærer (Martin, 2019 s.10).

Risiko er et begrep som er vanskelig å gi en felles definisjon på. Risiko kan forstås på mange forskjellige måter og vurderes ulikt alt etter personlighet, følelser og egen erfaring. Vanligvis vil man tenke på risiko som noe negativt hvor en uheldig hendelse kan oppstå som fører til skade på en selv, andre eller eiendom. Ifølge Aven (2012, s,35) er risiko både noe positivt og negativt hvor det både kan være at man tar en risiko for å oppnå noe positivt, eller hvor det oppstår negative konsekvenser som følge av handlingen.

På det mest grunnleggende er sikkerhetsrisiko mengden skade som er sannsynlig å skje dersom ingen handlinger blir gjort for å stanse det (Martin, 2019 s.11). En iboende egenskap ved risiko er usikkerhet, nettopp fordi risiko referer til en mulig fremtidig tilstand som kan eller kan skje. Vi bruker dermed risikoforståelse til å gjøre beslutninger om mulige fremtider og hvilke tiltak man kan iverksette for å redusere usikkerheten. Hvordan bestemmer man så hva man skal beskytte? Dette er et resultat av subjektive vurderinger som sier noe om hva vi

mener er verdifullt og hva vi er villige til å tolerere av skade på disse tingene. Ifølge Martin (2019, s.11) finnes det dermed ikke en objektiv vurdering av sikkerhetsrisiko, da hver enkelt vil vurdere et objekt eller organisasjon ulikt i form av verdi.

Sikkerhetsrisiko består av tre faktorer; nemlig trussel, sårbarhet og innvirkning/verdi (Martin, 2019 s. 11). Måten en sikkerhetsrisiko kan få materialisere seg på er når en hendelse eller angrep forekommer og skaper en innvirkning. For at dette skal kunne skje må man ha en trusselaktør med både intensjon og kapasitet til å gjennomføre et slikt angrep, samt en sårbarhet som de kan utnytte (Martin, 2019 s.16). Kombinasjonen av sårbarhet og trussel er med å bestemme sannsynligheten for at en angrep vil bli forsøkt og vellykket. Dersom et angrep faktisk forekommer, vil innvirkningen eller verdien være preget av skadepotensialet. Med andre ord kan man si at risiko består av kombinasjonen sannsynlighet og skadepotensial dersom man ikke innfører tiltak for å hindre et angrep (Martin, 2019 s.17).

2.2.1 Trussel

Trussel er et produkt av onde intensjoner og kapasitet til de som ønsker å gjøre skade, altså deres overordnede ønske om å gjøre store skader og deres gjennomføringsevne. For øyeblikket er de største kategoriene av trusselaktører grupper som kriminelle, fiendtlige utenlandske statsorganer, insidere, terrorister, voldelige protestanter, politiske ekstremister og fikserte individuelle (Martin, 2019 s.12). Det er derimot viktig å huske på at onde intensjoner i seg selv utgjør ikke risiko. Intensjonene må være støttet av faktisk gjennomføringsevne for at sikkerhetsrisikoen skal være stor. En mer presis definisjon av trussel vil derfor være «sannsynligheten for at trusselaktører vil gjøre et troverdig angrep» hvor forsøket speiler deres intensjoner, mens troverdigheten reflekterer rundt deres kapasitet (Martin, 2019 s.12).

Ved trusselvurdering er det vanlig å bruke sannsynlighetsord i en femdeling hvor det laveste nivået er *svært lite sannsynlig*, og det høyeste er *meget sannsynlig*. Disse blir nærmere beskrevet senere i oppgaven under dokumentanalysen. Formålet er en mer ensartet beskrivelse som skal redusere uklarhet og misforståelser i sannsynlighetsvurderingene (PST,

2022). Mange terrorangrep blir forhindret av politiet eller statlig etterretning, dermed vil sannsynlighetsordene si mer om terroristenes forsøk enn sannsynligheten for at et angrep faktisk finner sted (Martin, 2019 s.13). Det er derfor viktig å huske på at selv om et angrep ikke har forekommet på lang tid, betyr ikke det nødvendigvis at trusselnivået er lavt.

2.2.2 Sårbarhet

Det neste elementet innenfor risiko er sårbarhet, og referer til hull eller svakhet i det potensielle offeret sitt sikkerhetstiltak som kan bli utnyttet av trusselaktøren (Martin, 2019 s.13). Med andre ord kan man si at offerets sårbarhet er trusselaktørens mulighet. En måte å redusere sårbarhet på er å implementer tilstrekkelige sikkerhetstiltak som brannvarslere eller alarm til huset ditt. Måten onde ting manifesterer seg på er når det finnes en trussel og offeret er sårbart. Med det til grunn kan man benytte seg av en annen definisjon av sårbarhet, nemlig sannsynligheten for at trusselaktøren lykkes dersom de skulle utføre et angrep (Martin, 2019 s.13).

Truslene i dagens samfunn er i stadig endring som krever tilpasningsdyktighet for de som skal sørge for sikkerhet. Nye sårbarheter dukker dermed opp når tidligere implementerte tiltak ikke lenger er tilstrekkelige for trusselaktørens utvikling og kapasitet. I tillegg har trusselaktørene lært seg hvordan de skal ramme ofrene når de er på sitt mest sårbare. Dette ble tydelig ved bombingene i Manchester i 2017 da en selvmordsbomber ventet på utsiden av arenaen hvor folk ville samle seg i store masser og sikkerheten ville være på et minimum (Martin, 2019 s.22).

2.2.3 Innvirkning/verdi

Det tredje og siste elementet av risiko er målet på konsekvensene av et vellykket angrep (Martin, 2019 s.15). Sikkerhet er viktig fordi fravikelsen av den eller mislykkede tiltak har store negative konsekvenser. Ifølge Martin (2019, s.15) er dette elementet ikke like enkelt å måle, og blir derfor sett på som multidimensjonalt da det består av flere forskjellige elementer som kan variere alt ut ifra trusselen og offeret. En nyttig vurdering av et terrorangreps

innvirkning må ta høyde for både psykologisk, sosiale og politiske effekter (Martin, 2019 s.15).

2.2.4 Risikoanalyse

En risikoanalyse vil gjøre oss i stand til å måle størrelsen og de truslene som systemet kan utsettes for, og evnen til å møte disse truslene (Aven et al., 2016 s.97). Vi kan ikke forutsi med absolutt nøyaktighet hva som kommer til å skje når vi skal måle risiko og sårbarhet. Dette er fordi usikkerhetsmomentet spiller for stor rolle i det vi skal måle. Her kan vi heller benytte oss av risikoanalyse som fungerer som en veileder og kan legge til rette for at analysene på en bedre måte griper inn i planprosessene (Aven et al., 2016 s.99). I en risikoanalyse vil man kartlegge formålet og avgrensningene til analysen for deretter å opprette en styringsgruppe som kan kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe, årsak og sannsynlighet for disse hendelsene og beskrive konsekvenser. Sannsynlighet og konsekvens vil på bakgrunn av dette uttrykke risiko og danne basis for vurdering av tiltak som kan implementeres. Avslutningsvis vil det fremmes forslag til tiltak som kan redusere denne risikoen (Aven et al., 2016 s104).

Komplette risikoanalyser inneholder alle aspekter som analyse av årsaker til uønskede hendelser og hvordan disse vurderes med tanke på sannsynlighet og frekvens, samt analyse av tap og konsekvenser som følge av disse uønskede hendelsene (Aven et al., 2016, s125). Målet med analysen er å avdekke hvor robust et system er og dets evne til å fungere dersom en uønsket hendelse skulle oppstå. Denne robustheten (sårbarhet) beskrives i risikoanalysen gjennom konsekvenser, sannsynligheter og frekvenser for ulike hendelser, og analyse av systemer som skal hindre utvikling av en faresituasjon. Det vil i løpet av denne oppgaven gjøres en risikovurdering av trefaktormodellen og dens vurdering knyttet til verdi, trussel og sårbarhet.

2.3 Terror

Som nevnt over finner vi terrorhendelser eller TUH innenfor security og det vil derfor være relevant å belyse hvilke utfordringer terrorhendelser/trusler skaper i sikkerhetsarbeidet, og om

det har skjedd hendelser i Norge som har vært relevant for sikkerhetsarbeidet og vurderingene opp mot sikkerhet til politibygg.

For denne oppgaven vil terror og TUH forstås som ondsinnede handlinger som enten søker å skade eller ødelegge politiets stasjoner, eller hvor noen ved hjelp av såkalte ondsinnede handlinger forsøker eller forhindrer politiets innsats. Dette kan for eksempel være handlingene som ble utført utenfor politistasjonen i Stavanger gjennom NOKAS-ranet. Hendelsen fant sted den 5. april 2004 (Store Norske Leksikon, 2021). Målet for den kriminelle gruppen var å rane Norsk Kontantservice (NOKAS) i Stavanger. Som et ledd i deres handling ble en lastebil påtrent utenfor politiet utrykningsgarasje. Dette hindret utkjøringen av politiets tjenestebiler som naturlig nok førte til en betydelig lengre utrykningstid til NOKAS som lå ved Domkirkeplassen i Stavanger sentrum.

«Å ikke forstå eller ta inn over seg realiteten i at noen trusselaktører er villige til å gjøre store og katastrofale handlinger, kan skape en tendens til å se en annen veg når tegnene viser seg» (Martin, 2019 s.35). Å vurdere sannsynligheten for et terrorangrep kan være vanskelig å forutse fordi de representerer hendelser som skjer sporadisk. Dette er trusler som er dynamiske og forandrer seg i takt med utviklingen i samfunnet. Nye angrepsmetoder utvikles, nye mål og nye sårbarheter kommer også til liv gjennom utviklingen. Vi ser til og med i dag at enkelte filmer kan bidra til inspirasjon i nye angrepsmetoder og sårbarheter til bygg, organisasjoner eller folk. Som med veldig mange situasjoner kan man komme med enkle tiltak som er med å redusere risiko, men med sikkerhetsrisikoer som terrorisme, ser vi at det krever mye oppmerksomhet for at de ikke skal bli verre (Martin, 2019 s.21). Flere aktører som blant annet PST er av viktig betydning for samfunnet i bekjempelsen og forebyggingen av terrorhendelser i Norge. Selv om ikke alle hendelser blir skrevet om i media, kan man anta at PST har forhindret flere angrep i nyere tid (PST, 2022). Dette har vi sett et godt eksempel på ved planleggingen av et angrep på flere fly gjennom eksplosive gjenstander i flasker gjemt i bagasjen. Al Qaeda sin planlegging ble oppdaget av MI5 og politiet, og sikret livet til antakeligvis flere enn de som omkom 9. september 2001. Oppdagelsen førte til strengere sikkerhetssjekk på flyplasser som ved å nekte innhold over 100ml på flyet, og er et

forebyggende tiltak som vi i dag ikke tenker over. Forebyggende sikkerhetstiltak er en utholdende prosess og ikke en tilstand (Martin, 2019 s.22).

Denne dynamiske endringen i terrorangrep var også gjeldende i det norske angrepet på Regjeringskvartalet og Utøya 22.juli. Ifølge Breivik sitt avhør og rettssak endret han planene sine gjentatte ganger og vurderte utallige andre mål (Martin, 2019 s.24). Terrorangrep kan dokumenteres å være fleksible og tilpasningsdyktige i planleggingsfasen som gjør vurderingen av skadeomfang og sannsynlighet svært vanskelig. Ifølge Martin (2019 s.25) kan man assosiere terrorangrep med en tikkende bombe. Desto lenger man lar det gå uten å iverksette tiltak, desto større er sannsynligheten for at man får et omfattende angrep. Han påpeker videre at tid er en viktig faktor når man skal planlegge for sikkerhetsrisiko, og tiltak bør iverksettes med minst mulig utsettelse. Det viktigste i slike tiltak er ikke å skape perfektjon, men å sørge for at risiko ikke kan forplante seg før tiltakene blir iverksatt (Martin, 2019 s.25).

«A common pitfall is accepting at an abstract level the existence of general threats such as hacking and terrorism but nestling in the comforting delusion that they somehow do not really apply to us» (Martin, 2019 s.33).

En trusselaktør vil mest sannsynlig ha planlagt angrepet på forhånd, men dersom vi klarer å utsette denne aktøren for overraskelse gjennom nye sikringsselement, lyd og lysdetektering og for eksempel forsterkning av grunnmur og vegger kan man gjøre angriperen usikker, forsinke ham eller sørge for overgivelse. Dette innebærer i midlertidig god sikkerhetskultur og gode barrierer som får fokus i en tidlig fase og sørger for at vi er i forkant av en hendelse. Vi kan dermed ikke leve i en kultur som nevnt av Martin (2019) i avsnittet over, at vi ikke aksepterer at slike ondsinnede handlinger med malicious intent kan og vil skje med oss.

2.3.1 Historisk data

Historiske data er innsamlet informasjon knyttet til omstendigheter rundt et bestemt emne eller informasjon om tidligere hendelser. Det er informasjon som generes manuelt eller automatisk i en bedrift eller organisasjon for å innhente data som kan bli sett på som fakta eller statistikk som kan analyseres. Når vi snakker om historisk data innenfor terror kan denne være noe begrenset nettopp fordi tilsiktede uønskede handlinger ofte er ulike og oppstår sjeldent. Norge har som nevnt opplevd noen slike hendelser, men selv de kan skape et begrenset datagrunnlag for analyse og implementering av målrettede tiltak. For denne oppgaven vil historiske data forstås og avgrenses til tidligere terrorhendelser i Norge. Ifølge Beck (2002a) er det bedre å være på vakt mot usikkerhet enn å late som at man oppnår kontroll ved hjelp av teknokratiske midler slik som historiske data. Ifølge Jore (2019) vil et terrorangrep følge et velkjent mønster eller trend, selv om det i de fleste tilfeller vil være uforutsigbart om når, hvor og hvordan det vil skje. Slike mønster eller trender kan gjøre seg gjeldende i historiske data, og føre til at man kan uttale seg om hvilke mål som potensielt kan være utsatt og dermed være til stor hjelp i hvor man setter inn sikkerhetstiltak. Slik data kan også gjøre det mulig å lære av andres og egne feil for å kunne uttale seg om håndtering av en lignende hendelse i fremtiden. Den aller største forskjellen mellom terrorhendelser og en ulykke er derimot hvorvidt handlingen var utført og tilsiktet med et ondsinnet ønske rundt utfallet.

2.3.2 Malicious intent

Malicious intent skaper store problemer for å vurdere effekten av iverksatte tiltak. Dette er fordi gjerningspersonen(e) kan være strategiske og tilpasningsdyktige i deres planer og handlinger, og vil gjøre det vanskeligere å vurdere reabiliteten av data som omhandler sikkerhetstiltak mot terrorisme (Jore, 2019 (2) s. 240). Vi kan for eksempel se på historisk data fra et land som innførte sikkerhetstiltak rettet mot terrorangrep, men det vil ikke nødvendigvis si noe om gjerningspersonens hensikter og om personen mente å skade folk eller bygninger. Vi kan dermed oppleve at vi får falske positive data som misleder oss til å innføre tiltak som i realiteten ikke nødvendigvis vil fungere i vårt tilfelle. Vi ser dermed at selv om det finnes data som bekrefter at terrorangrep eller TUH vil det være vanskelig for oss å beskrive intensjonen i gjerningspersonens planlagte eller iverksatte angrep (Jore, 2019 (2) s.240). Denne formen for angrep kan også være vanskelig å fange i trefaktormodellens

risikovurdering. Dette er fordi angrepets karakter og intensjon utgjør et stort usikkerhetsmoment som er vanskelig å vurdere i utarbeidelsen av nødvendige sikkerhetstiltak.

Det har nå blitt presentert et teoretisk grunnlag for videre datainnsamling og drøfting. I det følgende kapittelet vil det redegjøres for de metodiske valgene som er gjort i denne oppgaven.

3 Metode

Oppgaven vil basere seg på kvalitativ forskning, og under vil det redegjøres for valg av forskningsdesign, hvordan datainnsamling er utført og en evaluering av oppgavens gyldighet og pålitelighet.

Målet for denne oppgaven var å kartlegge hvilke faktorer som er viktige for sikkerheten til politistasjoner i Norge, og hvilken verdi, sårbarhet og trusler politistasjoner kan stå ovenfor i dagens samfunn. Sikkerhet favner bredt og man kan stå ovenfor mange ulike sikkerhetsrisikoer. For denne oppgaven vil det fokuseres på terrorhandlinger og tilsiktede uønskede handlinger (TUH) og malicious intent. Ved å se på disse ulike faktorene kan man forhåpentligvis kartlegge hvilken risiko politistasjoner er utsatt for, men også hva vi tillater av sårbarhet. Oppgaven la opp til et behov for en fleksibel og åpen tilnærming til forskningsdesign som tillater at forskningen kan endre retning dersom ny informasjon kommer frem. Grunnen til at oppgaven skulle bestå i en åpen tilnærming er nettopp fordi sikkerhetsfeltet er stort og favner mange fagfelt. Måten man sikret seg en åpen tilnærming på var å gjennomføre semistrukturerte intervju og være bevisst på sine egen forforståelse i analysen av litteratur og intervju. Forskningsdesignet for denne oppgaven vil basere seg på ulike datakilder som blant annet litteraturstudier og kvalitative intervjuer. Studien vil være en cross-sectional studie fordi den har innhentet data fra flere objekter på ett gitt tidspunkt i motsetning til et tverrsnittstudie hvor man henter data fra samme objektene over en lengre periode (Thomas, 2020).

3.1 Datakilder

Denne oppgaven har hentet datagrunnlaget fra flere ulike kilder. For å få en grunnleggende forståelse i risikovurdering som Politiets Sikkerhetstjeneste bruker aktivt i de årlige trusselvurderingene, ble Standard Norge sine dokumenter NS 5830, NS 5831 og NS5832 fra 2012 og 2014 gjennomgått. Disse ble kun gjennomgått med formål å få kunnskapsgrunnlag for utarbeidelsen av oppgaven og vil ikke inngå som dokumentanalyse i den forstand. Dokumentene har utarbeidet felles terminologi for risikovurdering gjennom trefaktormodellens faktorer trussel, verdi og sårbarhet, som er brukt aktivt i teorigrunnlaget for denne oppgaven og ligger som en base for drøftingskapittelet. Videre er PST sin trusselvurdering fra 2022 benyttet i det empiriske grunnlaget som gjelder drøfting rundt trusselvurderingen og omhandler teori og vurderinger opp mot risiko, risikovurderinger og sikkerhet. Påfølgende er det benyttet Det kongelige justis- og beredskapsdepartementets Prop. 61 LS (2015) om nærpolitireformen. Denne er analysert fordi den omhandler teori og vurderinger knyttet til politiets struktur med tanke på antall politidistrikt, fordeling av de operative ressursene, responstid og geografiske differanser. St.meld.nr.42 av Det kongelige justis- og politidepartement fra 2005 for å redegjøre for det empiriske grunnlaget knyttet til verdivurderingen av politiet og politibygg.

Videre er det gjennomført 3 intervjuer av personer som er ansatt som beredskapsplanlegger fra ulike politidistrikt i Norge. Intervjuene for denne oppgaven vil utgjøre primærdata, mens dokumentanalysen vil utgjøre sekundærdata. Sekundærdata er ikke innhentet av forskeren direkte fra kilden, men opplysninger eller data samlet av andre. De tre dokumentene som er benyttet for denne oppgaven stammer fra statlige aktører med stor troverdighet.

Intervjuene som er gjennomført i anledning denne oppgaven vil være primærdata. Personene som er intervjuet innehar god kunnskap om risikovurdering gjennom blant annet Norsk Standard sine dokumenter NS5830, NS5831 og NS 5832 om risiko, også kjent som trefaktormodellen, og vil dermed ha et godt grunnlag for å besvare spørsmålene fra intervjumalen. For denne oppgaven vil det fokuseres på sikkerhet og risiko hvor det er viktig at informanten både innehar kunnskap om terminologi og metoder, men også hvor personen både tenker og fokuserer på sikkerhet i hverdagen sin. På grunn av dette anså jeg

beredskapsplanleggere som aktuelle informanter for dette temaet da deres arbeidsoppgaver er å fokusere på sikkerheten til ansatte og politistasjonen.

I forskning som benytter kvalitative metoder vil forskeren selv bearbeide og tolke dataen ut ifra sin egen subjektivitet, kompetanse og kunnskap. På grunn av dette kan det være vanskelig for en annen forsker å kopiere denne forskningen. For å styrke forskningen kan forskeren redegjøre for fremgangsmåten for utarbeidelsen av forskningsdesignet, slik at andre kan gjenskape prosjektet til en viss grad. Det vil derimot aldri være mulig å gjenskape et fullstendig kvalitativt design i et forskningsprosjekt (Brinkmann og Tanggard, 2018).

3.2 Datainnsamling

Som følge av situasjonen som oppstod mellom Ukraina og Russland i år (2022) har det vanskeliggjort innsamlingsprosessen med tanke på intervjuene. Beredskapsplanleggere fra de ulike politidistriktene var vanskelige å få tak i og ikke minst ble de pålagt flere arbeidsoppgaver som gjorde dem generelt utilgjengelige for intervju. Det ble likevel gjennomført tre intervju som har vært bidragsgivende i innsamlingen min av datamateriale. For å få gode forklaringer fra informantene ble det gjennomført semi-strukturerte intervju som la til rette for åpen drøftelse av generell sikkerhet, risiko, verdi, sårbarhet og trusler som sørget for informasjon rundt hvilke faktorer som er viktige for sikkerhet til politibygg i lys av TUH.

Målet med dokumentanalysen var å sikre informasjon fra allerede tilgjengelig litteratur om sikkerhet, risiko, risikovurderinger, beredskap, responstid, beliggenhet og andre relevante faktorer som kunne belyse problemstillingen min. Ved å gjennomgå allerede eksisterende litteratur (sekundærdata) kunne jeg utarbeide en intervjuomal som var strukturert etter de teoretiske temaene, og samtidig sørge for at spørsmålene var åpne nok til at de kunne publiseres uten å bli stemplet som sensitiv informasjon for politiet.

3.2.1 Dokumentanalyse

Metode for denne oppgaven har benyttet seg av kvalitativ dokumentanalyse.

Dokumentanalyse gjennom rapporter, publikasjoner eller andre veiledninger vil fungere som det empiriske fundamentet. Disse dokumentene er sekundær- og tærtierdata (Bratberg, 2017) som er utarbeidet med det formål å gi generell informasjon om innholdet i dokumentet. Ved å betrakte tekster som datamateriale kan man systematisk strukturere dem for å trekke slutninger om forfatterens intensjoner og ideer eller om omkringliggende forhold (Bratberg, 2017 s.11). For denne oppgaven er det kun benyttet litteratur utgitt av Norske myndigheter eller organisasjoner. Årsaken er at jeg ønsker å skape en overførbarhet av informasjonen og funnene som blir presentert i denne oppgaven.

Som en del av prosessen for denne oppgaven ble det innledningsvis gjort et grundig litteratursøk på Google som inneholdt overskrifter om oppgavens tema. For å snevre inn søket ble det benyttet nøkkelbegrep som: risikovurdering, sikkerhet, trusselvurdering, sårbarhet og objektsikring. Som et resultat av søket stod man igjen med en rekke offentlige organer som Standard Norge (SN), Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet. Fra disse aktørene ble det funnet tre dokumenter som skilte seg ut. De vil følgende bli presentert under.

3.2.1.1 St.meld.nr.42 - Politiets rolle og oppgaver

For å redegjøre for verdivurderingen i trefaktormodellen var det relevant å se på St.meld.nr.42 som omhandler politiets rolle og oppgaver. Denne ble funnet ved hjelp av Google søk hvor nøkkelord var «politiets rolle». Dokumentet er en tilråding fra justis- og politidepartementet fra 2005 som ble godkjent i statsråd samme dag av Bondevik-regjeringen. Meldingen har som formål å både beskrive og drøfte politiets rolle og oppgaver i samfunnet, og vise hvordan politiet kan møte utfordringer de kommende årene og hvilken retning etaten bør bevege seg i. Meldingen er skrevet i 2005 før Justis- og politidepartementet endret navn til justis- og beredskapsdepartementet (justis- og beredskapsdepartementet, 2012 s.8). Meldingen skal understreke viktigheten av en gjennomgang og vurdering knyttet til politirollen med tanke på dagens situasjon og fremtidens utfordringer (Justis-og politidepartementet, 2005 s.5).

3.2.1.2 Nasjonal trusselvurdering 2022

PST sin nasjonale trusselvurdering fra 2022 har som mål å komme med kunnskap om fremtidige og forventede utviklingstrekk i trusselbildet, og er utarbeidet av tre offentlige aktører som PST, Etterretningstjenesten og NSM. PST sin årlige trusselvurdering var interessant å se på med tanke på trusselvurdering, samt Norsk Standard NS 5831, NS 5831 og NS 5832. For å komme frem til dette dokumentet ble det benyttet Google søk med stikkordet «trusselvurdering». Ved å gjennomgå trusselvurderingen fra PST måtte det undersøkes nærmere rundt teorigrunnlaget for trefaktormodellen og hvordan denne ble brukt i PST sin risikovurdering. Disse er utarbeidet som en standard for å gi beslutningstakere for virksomheter de riktige verktøyene for å gjennomføre sikkerhetsanalyse- og vurderinger, og er dermed kort presentert for å gi et grunnlag for modellen som vil brukes som oppsett i kap.4 empiri og drøfting.

3.2.1.3 Trygghet i hverdagen – nærpolitireformen

Videre for oppgaven var det aktuelt å analysere Nærpolitireformen som er relevant for politiets risikovurdering, da reformen iverksatte nedleggelsen av en rekke lensmannskontor og noe større spredning av de operative politiressursene. Denne vil også omhandles i dokumentanalysen og oppgavens vurdering og drøfting rundt sårbarheten ved sikring av politibygg. For å komme frem til denne rapporten ble det benyttet søk i Google med søkeordet «nærpolitireformen 2015». Dette ga blant annet et resultat fra Regjeringen og dokument «Prop. 61 LS (2014-2015) Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen)» som er Regjeringens forslag til reform av politiet i form av struktur, oppgaveportefølje, ansvarsdeling og gjennomgang av ledelse og kultur i politiet. Målet med reformen var å skape synlighet, kapasitet og tilgjengelighet av operative ressurser. Formålet med dette dokumentet er å analysere om sammenslåingen av politidistrikter har ført til en bedring, forverring eller likhet i politiets responstid og beredskap ved større alvorlige hendelser som vil kunne si noe om politistasjoners sårbarhet og politiets fokus på sikkerhet.

3.2.2 Semistrukturert telefonintervju

Som en del av denne oppgaven ble det gjennomført tre kvalitative og semistrukturerte intervju. Informantene jobber som beredskapsplanleggere i ulike politidistrikt i Norge med en

treårig politiutdanning i sekken. Noen av informantene hadde ulik arbeidserfaring før den nåværende stillingen, som fra forsvaret. Spennet på arbeidserfaring i politiet til informantene lå på mellom 12 og 16 år. Intervju er blitt en av de mest brukte tilnærmingene til kvalitativ forskning og er en viktig empirisk metode (Tanggaard & Brinkmann, 2018).

«Målet med en intervjustudie er å komme så tett som mulig på intervjupersonens opplevelser og i siste instans å formulere et koherent og teoretisk velinformert tredjepersonsperspektiv på opplevelsen i en eventuell skriftlig rapport» (Tanggaard & Brinkmann, 2018).

Intervjuguiden var lite standardisert og bestod primært av åpne spørsmål med overordnede temaer. Denne formen for intervju gjorde det mulig for forskeren å improvisere eller stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet. Alle intervjuene ble tatt opp på lyd og hadde en varighet på 37 min til 42 min. Alle informantene hadde på forhånd samtykket til at intervjuet ble tatt opp på lyd og at opptaket ble slettet så fort dataen var transkribert. Selve transkriberingen ble utført i etterkant av intervjuet i skriveprogrammet Word. Ved transkribering er det vanlig at en mengde informasjon går tapt ettersom setningene er ufullstendige og faktorer som kroppsspråk ikke blir tatt i betraktning (Tanggaard & Brinkmann, 2018). I dette tilfellet var kroppsspråk, hvordan informanten ordla seg eller hvilke følelser som var involvert i prosessen ikke en relevant faktor for belysning av temaet til denne oppgaven. På grunn av dette var det mulig å gjennomføre intervjuene via telefon. Noen av informantene ønsket likevel å gjennomføre intervjuet på «Teams» som er en videokonferanse mellom partene for å sikre en hyggelig og mer avslappet samtale rundt temaet. Disse intervjuene ble kun tatt opp på lyd fra en separat opptaker for å sikre at personopplysninger om informantens utseende ikke ble lagret noen sted.

Ved intervju kan man oppleve at man har lav til middels grad av standardisering, som sier noe om hvor fleksibelt intervjuet er. Ved denne oppgaven ble det som nevnt benyttet et semistrukturert telefonintervju. Årsaken til dette er at man ønsket å intervju informantene om det samme, men svarene de kom med kunne generere nye spørsmål. Man vil derfor være forsiktig med å sette en generell standard for intervjuet, slik at man kan være i stand til å

endre spørsmålene og strategi alt etter hvilken informant man intervjuer (Tanggaard & Brinkmann, 2018).

De tre informantene som ble intervjuet i forbindelse med denne oppgaven er anonymisert. Det fremkommer heller ingen personopplysninger. Alle informantene ble på forhånd informert om at deltakelse i prosjektet ville være frivillig, og at spørsmål som inneholdt taushetsbelagt informasjon ikke var nødvendig å svare på. Informantene skrev under på samtykkeerklæring i forbindelse med gjennomføring av intervjuet. Samtykkeerklæringene ble oppbevart i en separat digital mappe. Dersom det likevel kom frem taushetsbelagt informasjon, ville dette bli unnlatt i transkriberingen. Informantene ble i etterkant av intervjuet tilsendt transkriberingen for å sikre at taushetsbelagt informasjon ikke ble inkludert i oppgaven. De ble også informert om at samtykket kunne trekkes på et hvilket som helst tidspunkt. Navnet på de ulike informantene ble skrevet ned i et separat word dokument som knyttet informanten til en lydfil. Videre ble transkriberingen som ble utarbeidet oppbevart i en digital mappe sammen med denne listen. Hele mappen med navn og transkribering, samt lydfilene som ble oppbevart separat fra navnelisten, slettet når oppgaven var ferdigskrevet og levert til sensur våren 2022. I forkant av intervjuene ble Norsk senter for forskningsdata (NSD) kontaktet med informasjon om prosjektets omfang, informasjonsskriv og intervjumal. De konkluderte med at prosjektet ikke var meldepliktig så lenge personvern ble opprettholdt og identifisering av personer ikke var mulig.

3.2.2.1 Utvalg

På bakgrunn av problemstillingen var det aktuelt å kontakte beredskapsplanleggere fra ulike politidistrikt. Disse planleggerne er ansatt i en stilling hvor de skal gjennomføre og utarbeide blant annet objektplaner, vurderinger og tiltak for ulike trusler, vurdere sårbarheten til politistasjonen og mye mer. På bakgrunn av dette fremstod disse planleggerne som svært aktuelle informanter som innehar god kunnskap om trefaktormodellen, sikkerhet og risiko. På grunn av forskerens tilhørighet ble beredskapsplanleggere i Troms politidistrikt kontaktet. De satte meg i kontakt med beredskapsplanleggere fra andre distrikt og slik fikk jeg kontakt med tre planleggere fra ulike politidistrikt. Informantene har av personvernmessige og

taushetsbelagte årsaker blitt anonymisert og hver enkelt er blitt kodet om. Informantens tilhørighet til politistasjon/distrikt er også anonymisert av samme årsaker.

Ideelt sett var det ønskelig å intervju representanter fra Politidirektoratet som arbeider i beredskapsdepartementet. Dette ville gitt en vinkling fra en organisasjon høyere oppe i systemet og hvordan de vurderer det nåværende arbeidet med terrorsikring av politibygg. Dette er også ansatte som stort sett har juridisk utdanning til grunn og har derfor et utenfra perspektiv som kunne vært belysende for oppgavens problemstilling. På grunn av forskerens kapasitet, tid og situasjonen mellom Russland og Ukraina ble det ikke mulig å gjennomføre flere intervju noe som er uheldig for oppgavens representativitet.

3.3 Analyse av datamaterialet

«Å analysere betyr bokstavelig talt å dele noe opp i mindre deler» (Brinkmann & Tanggaard, 2018). Forutsetningen for analyse bør følge klare metodiske retningslinjer slik at det er mulig å etterprøve forskerens slutninger. Dette innebærer en klar beskrivelse av hva som er datamateriale og hvordan materialet vil analyseres. Dette vil støtte opp holdbarheten til forskerens funn og gjør det enklere å etterprøve forskningen (Bratberg, 2017 s.16).

Målet med analysen er å bryte ned og syntetisere datamaterialet for å ende opp med et overblikk som kan gjøre en i stand til å se en ny orden eller sammenheng som ikke var der fra begynnelsen (Brinkmann & Tanggaard, 2018 s.37).

Det ble brukt induktiv resonnering fra spesifikke observasjoner til bred generalisering. Den fulgte visse trinn som å først observere en rekke faktorer, deretter analysere og klassifisere den innhentede informasjonen for deretter å gjøre generaliseringer som utleder en teori eller forklaring på temaet. De tre intervjuene og dokumentanalysen genererte mengder med datamateriale som ofte er rotete og uoversiktlig. Ved å være tålmodig og prøve å systematisere innholdet til ulike kategorier, ble det mulig å skrive om materialet. Omskrivingen i seg selv utgjorde en form for analyseredskap som gjorde det enklere å bli

klok på sitt eget materiale, og skjønne hva som var verdt å trekke frem som relevante funn. Disse funnene vil bli diskutert og presentert i kapittel 4.

3.4 Gyldighet og pålitelighet

Gyldighet, eller validitet, sier noe om hvordan de resultatene man får av prosjektet kan besvare det man har satt som formål å undersøke (Tjora, 2017, s.232). Med andre ord om intervjuene og dokumentanalysen førte til en besvarelse av problemstillingen min.

Generalisering, eller allmenngjøring, handler om at funnene fra utvalget ditt med stor sannsynlighet også kan gjelde hele populasjonen (Dalland, 2017, s.147). Mine intervjuobjekt ble plukket ut fra ulike politidistrikt og kan dermed sies å representere hele landet og støtter oppgavens validitet. Likevel er det store geografiske forskjeller i hvilket politidistrikt man befinner seg i, og man må dermed ta hensyn til at både truslene man er utsatt for og beredskapen kan variere fra distrikt til distrikt. Videre er ikke alle beredskapsplanleggerne i landet intervjuet, noe som kan gjøre det vanskelig å overførbare funnene fra denne oppgaven til å gjelde alle politidistriktene. Informantenes manglende representativitet er også med på å svekke oppgavens generalisering. På grunn av hensyn til sensitive opplysninger blir det kun informert om at informantene kom fra totalt tre ulike politidistrikt i Norge. Det vil ikke nevnes hvilke politidistrikt dette gjaldt. Totalt er det 12 politidistrikt i Norge, noe som vil begrense overførbareheten til å gjelde for alle politidistriktene.

For at et prosjekt skal være pålitelig må de ulike leddene i prosessen være frie for unøyaktigheter (Dalland, 2017, s.60). Min utdanning og arbeidsstilling er blant annet med å forme min måte å forstå temaet på, og har skapt en forforståelse som jeg som forsker må være bevisst på i utarbeidelsen og underveis i prosjektet. Slik en forståelse kan skape hindring og påvirkning av arbeidet, og man må derfor forsøke å være nøytral i utarbeidelsen av blant annet forskningsdesign og intervjuguide (Tjora, 2017, s.235)

For å unngå å havne i et «sosialt vakuum» i utarbeidelsen av oppgaven har jeg lest og diskutert oppgaven med familie og veileder for å få innspill på både teorien og empirien (Tjora, 2017, s.251). Dette er med på å hindre at egne tanker og meninger skulle påvirke

resultatet til forskningen. Videre drøftet jeg intervju-malen og informasjonsskrivet med veileder slik at intervju-prosessen skulle bli korrekt, grundig og sørge for nøytrale, men informative spørsmål. Til tross for dette kan man likevel risikere at spørsmålene oppleves ulikt fra informantene som kan ha ført til påvirkning eller manglende svar (Dalland, 2017, s.54). Ved å prøve å sette seg i et «utenforperspektiv» ble det lettere å utforme enkle, men informative spørsmål som belyste temaet. Veileder var også en bidragsyter for at informasjon som ikke er kjent for publikum likevel kom frem i lyset da disse ikke innehar inngående kjennskap til politiet.

3.5 Problemstillinger

Som følge av denne forskningen oppstod det noen problemer som man måtte ta hensyn til ved utarbeidelse av problemstilling, intervju-mal, innsamlingsmetode og hvordan sørge for at det ikke utleveres sensitiv informasjon til publikum som redegjør for sårbarheter i politiet. Det var viktig å benytte seg av åpne kilder og litteratur på nett som kun oppga informasjon som var tilgjengelig for alle og ikke bare politiet. Dette ble gjort ved å kun benytte seg av åpne søk i Google og ikke bruke dokumenter som jeg hadde tilgang til som ansatt i politietaten. Videre måtte intervjuguiden ta hensyn til at noen spørsmål kunne bevege seg inn på sensitive tema og informasjon som begrenset datainnsamlingens innhold. Dette vil begrense forskningens overførbarhet da politiet gjennom POD, PST og andre Nasjonale etater sitter på kunnskap som er svært nyttig for oppgaven, men er sensitiv for andre på både et nasjonalt og internasjonalt plan. Målet med denne oppgaven måtte derfor fokusere på å sette lys på sikkerheten til de som skal ivareta publikums sikkerhet uten å blottstille politiets potensielle sårbarheter. Denne forskningen kan likevel sammenlignes med et puslespill. Selv om et dokument her og der og bruken av informanter i seg selv ikke var ansett som sensitivt, vil informasjonen til sammen gi et helhetlig bilde av politiets sårbarhet som ikke er aktuelt å dele på åpne og søkbare kilder.

4 Empiri og drøfting

For denne delen av oppgaven vil det drøftes og gjøres en analyse av ulike faktorer knyttet til trefaktormodellens vurdering opp mot verdi, trussel og sårbarhet. Faktorene vil basere seg på data som er innhentet fra dokumentanalyse og kvalitative intervju. Innledningsvis vil det gjøres en liten drøftelse rundt bruken av trefaktormodellen og om den er dekkende for risikovurderingene som gjøres i politiets sikkerhetsarbeid. Deretter vil det redegjøres for verdivurderingen i trefaktormodellens risikovurdering som i hovedsak består av å kartlegge et objekts verdi. Dette baserer seg på datamateriale fra dokumentanalyse som er gjort av St.meld.nr.42 av Det kongelige justis- og politidepartementet fra 2005 og de semistrukturerte telefonintervjuene fra tre informanter. Neste vurdering er analyse av trusselvurderingen, og vil basere seg på PST sin nasjonale trusselvurdering fra 2022. Målet er å kartlegge hvilke trusler som er aktuelle mot det norske samfunnet, om disse er overførbare til norske politibygg og om det finnes hendelser som har oppstått i Norge som kan understøtte denne vurderingen. Til slutt vil det gjøres en analyse av sårbarhetsvurdering som omhandler faktorer om nedleggelse av lensmannskontor, responstid, politiets sivile preg, beliggenhet samt ledelse og utdanning.

4.1 Bruken av trefaktormodellen

Trefaktormodellen brukes av flere aktører for å vurdere risiko. Den omfatter en vurdering av trussel, sårbarhet og verdi som nevnt i kapittel to. Den brukes blant annet i PST sin årlige trusselvurdering hvor de legger frem mulige og sannsynlige trusler som kan gjøre seg gjeldende i Norge. Et potensielt problem med denne modellen er at den ikke tar for seg en vurdering av usikkerhet. Terror og ondsinnede handlinger er uten tvil preget av usikkerhet og er vanskelig å forutsi selv om man benytter seg av historiske data. Som nevnt tidligere er slike handlinger preget av malicious intent og dynamiske og utviklende planer som gjør dem svært vanskelig å forutsi. Ifølge en informant ble denne modellen problematisert da den ikke var dekkende for at politiet gjør. Det ble poengtert at den ikke tar høyde for usikkerhet og spørsmålet er da om den er dekkende for de truslene politilokasjoner og politiet er utsatt for. Likevel fremstår den som et nyttig verktøy da den sørger for en vurdering av viktige faktorer i en risikovurdering, men man må kanskje stole på andre verktøy i tillegg for å planlegge for slike uforutsigbare trusler.

4.2 Verdivurdering

I Politiinstruksens §2-1, tredje ledd (politiinstruksen, 1990) redegjøres det for målet med politiets virksomhet. Ordlyden er som følger; «*Gjennom sin virksomhet skal politiet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme borgernes rettsikkerhet, trygghet og velferd forøvrig*». Videre sier

4.2.1 Politiets rolle i samfunnet

Politiets samfunnsrolle blir satt gjennom rettslige reguleringer av deres ansvar og myndighetsutøvelse, og gjennom deres ansvarsområder og fagkompetanse på deres kjennetegn som offentlig myndighetsorgan (Justis- og politidepartementet, 2005 s.56). Politiet skal ivareta de polisiære oppgavene gjennom fullmakter i blant annet politiloven og politiinstruksen. Det er ingen tvil om at samfunnet er avhengig av et politi som betrygger og fungerer gjennom gjeldende regelverk, slik at de kan fungere som et av statens utøvende organ gjennom et legitimt herredømme. Politiet skal gjennom sine ti grunnprinsipp skissert i st.meld.nr.42 av Det kongelige justis- og politidepartementet fra 2005, bidra til økt trygghet i samfunnet. Denne tryggheten forutsetter et lokalt forankret politi som er tilgjengelig når folk har behov for det, samt fylle sin oppgave knyttet til redningstjeneste og lokal krisehåndtering. For å skape en slik trygghet må politiet sørge for god samfunnsberedskap gjennom forebygging og håndtering av ulykker eller anslag mot samfunnet. Store deler av forebyggingen av større anslag mot samfunnet gjøres gjennom PST og deres «Nasjonale Trusselvurdering» som gir kunnskap om dagens gjeldende trusselbilde. Videre har de også i samarbeid med Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Politidirektoratet i 2011 utgitt en veileder i sikkerhets- og beredskapstiltak mot tilsiktede uønskede handlinger som skal fungere som selvhjelp til virksomheter ved å skape bevissthet rundt deres beredskapssystem og evnen til å håndtere endringer i trusselbildet (Nasjonalt sikkerhetsmyndighet, Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste, 2015). Veilederen tar utgangspunkt i NS 5832 (Norsk Standard, 2014) og er utviklet mot tilsiktede uønskede handlinger.

4.2.2 Politiet som beredskapsaktør

«Politiet er en sentral aktør i samfunnets beredskap mot alvorlig kriminalitet, som terrorisme, ulovlig etterretningsvirksomhet, sabotasje og gjengkriminalitet, og mot ulykker og naturkatastrofer» (Politidirektoratet, 2020 s.16).

Politiets oppgaver er mange og av stor variasjon. Politiet skal blant annet forebygge kriminalitet, utstede pass og våpensøknader, motta anmeldelser, etterforske og yte service til befolkningen. Mange av tiltakene som politiet iverksetter er direkte hjemlet i politiloven og er en del av politiets generelle fullmakter (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012 s.88).

Politiet er også ansvarlig for nasjonens indre sikkerhet, som i Norge gjøres av Politiets Sikkerhetstjeneste. Politiet er den sentrale aktøren innenfor det sivile samfunnets beredskap ved kritiske og ekstraordinære hendelser. Hvert politidistrikt skal i stor grad være i stand til å håndtere slike hendelser innenfor eget distrikt. Likevel kan det bes om bistand fra nasjonale ressurser slik som beredskapstroppen dersom det skulle oppstå hendelser som går ut over distriktets egen kapasitet. Beredskapstroppen er trent for å håndtere alvorlige terrortsituasjoner og skal bistå distriktene med håndteringen av slike situasjoner og skal være utrykningsklar på kort varsel dersom de mottar en bistandsanmodning (justis- og politidepartementet, 2005 s.71). Ettersom denne troppen befinner seg på Østlandet hvor de har hovedsetet sitt, kan det stilles spørsmålsteget ved hvor hurtig de kan yte bistand til for eksempel Finnmark, Troms, Nordland eller Trondheim hvor man må reise over betydelig lengre avstander for å nå frem sammenlignet med distrikt som ligger sør for Trondheim.

4.2.3 Politiets oppgaver ved terror

«Politiets oppgaver ved terrortrusler eller handlinger vil i utgangspunktet være å iverksette forebyggende tiltak, blant annet gi informasjon til objekteiere, befolkningen og media, sperre av og beskytte trusselutsatte områder og objekter, forsterke grensekontrollen, iverksette tiltak for å normalisere situasjonen og iverksette etterforskning» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012 s.88). Ifølge Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) §17b (2018) er objekteiere pliktet til å beskytte skjermingsverdige objekt med tilstrekkelige sikkerhetstiltak. Objekteier har dermed selv ansvaret for egne forebyggende sikkerhetstiltak og legge til rette for forbedring og øving. Som nevnt er det PST som utgir den nasjonale trusselvurderingen hvert år, og har i samarbeid med POD og NSM utgitt veilederen som et hjelpemiddel til offentlige og private virksomheter. Likevel legges det til grunn at politiet selv

skal sørge for planlegging av tiltak for sikring av samfunnskritisk infrastruktur og skjermingsverdige objekt (KIKS), samt forhåndsplanlegge objektsikring og objektplaner for samfunnsviktige objekter som kan bli utsatt for terror (justis- og beredskapsdepartementet, 2012 s.88). Ifølge en informant blir objektplanene for politibyggget revidert år. En annen informant sa at det var vedkommende usikker på, men at disse planene blir gjennomgått og revidert med jevne mellomrom. Hvis det ble gjort endringer på bygget, f.eks. ombygginger, nytt vaktelskap, alarmer el. ville dette føre til en fortløpende oppdatering. Ekstraordinære hendelser lokalt, nasjonalt eller internasjonalt ville også kunne føre til en gjennomgang av de ulike politibyggene og objektplanene. En informant opplyste at POD har en overordnet strategi og føringer for disse tingene, og at de kunne gi pålegg om å revidere et planverk selv om det ikke er innenfor den tiden det skulle vært.

4.2.4 Politibbygg

Et politibbygg i seg selv utgjør ingen verdi, men det er menneskene og informasjonen den holder på som utgjør den store verdien. «Politiets operative personell utgjør en betydelig stående styrke i en krisesituasjon» (justis- og politidepartementet, 2005 s.71). Det er forskjell på de ulike politistasjonene i distriktene, hvilken infrastruktur og informasjon den sitter på. Noen politistasjoner huser f.eks. politiets operasjonssentral som er hjertet i hvert distrikt. Her kommer alle henvendelser fra publikum inn, de fordeler oppdrag til de operative politiressursene og samarbeider med flere aktører innenfor for eksempel redning. «Døgnåpen operasjonssentral i de enkelte distriktene er med å danne plattformen for organisert politiinnsats og evnen til å håndtere ekstraordinære hendelser (justis- og politidepartementet, 2005 s.71). Politiets evne til krisehåndtering er viktig for at samfunnet skal gå rundt. Hvordan man skal reagere på en krise, håndtere en krise og hvordan man skal komme seg på beina igjen når krisen er over. Politibyggget har stor verdi i den strategiske operasjonelle styringen av politidistriktet, mens en mindre politistasjon som har færre ansatte, vil kun ha de ansatte som verdi. Videre vil noen politibbygg ha mennesker som jobber innenfor det lokale PST, den sivilt ansatte siden vil utføre tjenester innenfor pass, søknader, asylsøknader som har stor betydning for samfunnets drift.

4.3 Trusselvurdering

I det følgende vil det kort presenteres hvordan PST sin trusselvurdering fra 2022 er bygget opp og hvordan den vurderes. På den måten vil man få et innblikk i hvordan truslene mot Norge kategoriseres og risikovurderes som kan danne et bilde på om disse vurderingene er tilstrekkelige. Gjennom PST sin trusselvurdering fra 2022 vil man kunne trekke inn hvilke trusler av denne typen som er aktuelle for norske politibygg i dag, og hvordan disse truslene eventuelt vil utarte seg. Det vil diskuteres om truslene som er vurdert av PST er overførbare til norske politistasjoner og se på om sliketerrorangrep er reelle og noe vi bør ta høyde for i implementeringen av ulike sikkerhetstiltak.

4.3.1 Den nasjonale trusselvurderingen 2022

I den nasjonale trusselvurderingen (NTV) fra PST i 2022 gis det en ugradert redegjørelse for trusselbildet for det norske samfunnet. Den gir en vurdering på blant annet virkemiddelbruken til russisk og kinesisk etterretning, men for denne oppgaven vil fokuset ligge på vurderingene knyttet til den forventede utviklingen i terrortrusselbildet. Rapporten skal sikre den norske offentlighets behov for informasjon og utvikling av trusselbildet, men samtidig sørge for innspill til organisasjoner eller personer som har et informasjonsbehov og ikke har tilgang til sikkerhetsgraderte vurderinger (PST, 2022 s.1). I PST sin vurdering brukes det ulike sannsynlighetsord for å skape en mer ensartet beskrivelse av sannsynlighetene i vurderingene. Dette bidrar til å fjerne usikkerhet og misforståelser. Mens sannsynlighetsordene gir en vurdering av sannsynlighet for forsøk på terrorhandling vil terrorkalaen benyttet, uttrykke grad av alvorlighet i situasjonen. Under vil figur 1 gi en beskrivelse av de ulike ordene og skalaene benyttet i vurderingen.

Den nasjonale trusselvurderingen har som hensikt å skape bevissthet rundt de mest alvorlige truslene mot Norge og sørge for beslutningsstøtte i det forebyggende sikkerhetsarbeidet til ulike virksomheter (PST, 2022 s. 3). Det finnes mange ulike tilnærminger for å beskrive risiko, men for denne vurderingen er risiko sett på som en kombinasjon av trussel, verdi og sårbarhet, også kjent som trefaktormodellen som er listet opp i NS 5831 (Standard Norge, 2014) og NS 5832 (Standard Norge, 2014) Ved å sørge for bevissthet rundt disse verdiene kan organisasjonen selv bringe på bordet faktorer som er viktige i deres egen verdivurdering, og deretter gjennomføre en risikovurdering på om virksomheten har et forsvarlig sikkerhetsnivå som speiler verdivurderingen (PST, 2022 s. 3).

Figur 1.

Sannsynlighetsord	Terrorskala
Meget sannsynlig Det er meget god grunn til å forvente. Over 90 % sannsynlighet.	5 Ekstraordinær trusselsituasjon
Sannsynlig Det er grunn til å forvente. Mellom 60–90 % sannsynlighet.	4 Høy terrortrussel
Mulig Det er like sannsynlig som usannsynlig. Mellom 40–60 % sannsynlighet.	3 Moderat terrortrussel
Lite sannsynlig Det er liten grunn til å forvente. Mellom 10–40 % sannsynlighet.	2 Lav terrortrussel
Svært lite sannsynlig Det er svært liten grunn til å forvente. Under 10 % sannsynlighet.	1 Ingen kjent terrortrussel

Under vil det drøftes ulike former for trusler og hvordan disse truslene ser ut i dagens samfunn i Norge og om det er en sannsynlighet for at vi kan forvente handlinger fra disse gruppene. Disse gruppene er vurdert av PST ut ifra trefaktormodellen om trussel, sårbarhet og verdi og hvilken sannsynlighet denne gruppen/trussel har for Norge.

4.3.1.1 Politisk motivert vold – ekstremisme

Denne typen vold vil utgjøre den største trusselen mot norsk jord det kommende året ifølge PST sin trusselvurdering fra 2022. Terrorhandlinger fra Høyreekstremister og ekstreme islamister er satt til å være *mulig* (PST, 2022). Det samme var gjeldende for PST sin trusselvurdering fra 2021 (PST, 2021 s.3). Politisk motivert vold består av høyreekstremister, ekstreme islamister, personer med antistatlige overbevisninger og venstreekstremister. Målet med å se på disse gruppene er å se om sannsynligheten for ondsinnede handlinger fra slike grupper er sannsynlige og om det faktisk har blitt gjennomført slike handlinger i Norge.

«A common pitfall is accepting at an abstract level the existence of general threats such as hacking and terrorism but nestling in the comforting delusion that they somehow do not really apply to us» (Martin, 2019 s.33).

Tilsiktede uønskede handlinger har en relativt lav trussel i Norge gitt PST sin vurdering. Men det er klart at vi har sett flere eksempler i nyere tid hvor flere lokasjoner som politistasjoner, helseforetak og såkalte kritiske objekt har blitt bombet i Ukraina. Politiet er ikke en markant organisasjon på den måten, men blir likevel beskyttet i en krigssituasjon. Videre forstå man at man ikke kan planlegge for hendelser i det uendelige, men man kan heller ikke sitte og tenke at det aldri skjer med oss. Man må finne den riktige balansegangen mellom trussel, sårbarhet, verdi og hvilke tiltak som er passende til denne vurderingen. Ifølge en informant så man eksempler på nettopp dette ved invasjonen i Russland i 1940 ved operasjon Barbossa. Stalin hadde mottatt flere advarsler fra britisk etterretning og signaler om at tyskerne ville gjennomføre en invasjon, likevel stolte han ikke på denne informasjonen og invasjonen fant sted. Historisk finnes det flere eksempler på nettopp det Martin siterer ovenfor. Vi må lære av erfaringene våre og ta høyde for at slike hendelser kan skje i Norge og mot politibygg.

4.3.1.2 Trusselen fra høyreekstremister

Selve terrortrusselen stammer i hovedsak fra personer som er radikalisert gjennom deltakelse i høyreekstreme nettverk som har et fiendebilde til blant annet etniske og religiøse minoriteter, norsk myndighet og politikere, tradisjonelle medier, samt LHBT+ (Lesbiske, homofile, bifile

og transepersoner m.m.). Angrepene vil trolig stamme fra akselerasjonister som tror på å redde den hvite rasen og bruker terror som et viktig verktøy for å igangsette rasekrigen (PST, 2022). Anders Behring Breiviks handlinger 22.juli er et norsk eksempel på denne formen for terrorhandlinger og trosretning. Covid-19 pandemien og klimasaken er saker som styrker akselerasjonister sin trosretning og vil trolig bruke disse sakene for å bekrefte og videreføre sine overbevisninger. Flyktningkriser som følge av klimaendringer og krig vil også være bidragsgivende for deres konspirasjonsteori om folkemord mot den hvite rase og kultur (PST, 2022). PST sin trusselvurdering fra 2022 ble utarbeidet før Russland invaderte Ukraina og vil kunne være bidragsytende for akselerasjonistenes teorier.

Tallet på terrorhandlinger har vært stabil de siste to årene, men flere angrep har samtidig blitt avverget (PST, 2022). PST vurderer det til at den mest aktuelle angrepsformen vil være massedrap eller målrettede drap på personer i fiendebildet, og at angrepet vil stamme fra en enkeltperson. Angrepene kan også bestå i skadeverk på infrastruktur eller bygninger som tilhører personer som inngår i det høyreekstreme fiendebildet. Virkemidler vil være skytevåpen, stikkvåpen, IED-er (Improvised Explosive Device), kjøretøy eller ildpåsettelse. Målet vil ikke nødvendigvis være tap av menneskeliv, men å skape frykt (PST, 2022 s.19).

Trusselen fra høyreekstreme har vi sett flere eksempler på i det norske samfunnet. I 2011 plasserte Anders Behring Breivik en bilbombe utenfor regjeringskvartalet i Oslo. Flere personer ble drept og skadet (Heir, Stang, Ryste, Njølstad, Refsdal, Kärki, 2021). Lite visste man da at bilbomben var en avledning for massedrapet som tok sted på Utøya et par timer senere. Angrepet av den høyreekstreme mannen var nøye planlagt og dynamisk. Hvis vi henter inspirasjon fra dette angrepet er det svært effektivt for å hindre utkjøring og utførelsen av politiets arbeid. Flere politistasjoner er plassert sentrumsnært for å være tilgjengelig for publikum, men det betyr også en økning i sårbarhet ved tilgang og synlighet for en gjerningsperson. Det er enkelt å gjøre befaringsrundt et politihus for å sørge for at et angrep blir hurtig og effektivt, og hindrer at operative mannskaper kan gjøre jobben sin som ivaretaker av samfunnets personer og interesser. Man kan enkelt bevege seg forbi et politihus flere ganger eller observere fra et bolighus i flere timer uten at det nødvendigvis ville blitt oppdaget. En slik planlegging kan sørge for nøye plassering av bilbomber eller store og tunge

kjøretøy foran politiet utkjørsel slik som ble gjort i Stavanger ved NOKAS-ranet. På denne måten kan man lamme politiets operative evne for deretter å gjennomføre en pågående livstruende voldshandling (PLIVO) et annet sted.

I 1976 ble det gjennomført et bombeangrep mot 1.mai toget i Oslo og mot serveringer på Kongeterrassen ved 7.juni-plassen. Dette ble gjennomført av en høyreekstrem mann som var medlem av Norsk Front (Wikipedia, 2022). Det ble også gjennomført flere alvorlige voldsepisoder i sammenheng med bombingene. To politimenn og en sivil ble lettere skadet. I år 1985 ble det også gjennomført et bombeangrep mot en moske i Oslo (Mikalsen, 2015). Ingen ble heldigvis drept i angrepet, men det ble gjennomført av en mann tilknyttet det høyreekstreme miljøet. I nyere tid opplevde også en Moske i Bærum å bli angrepet av en ung gutt med høyreekstreme holdninger. Han drepte sin søster før han deretter skjøt seg gjennom nødutgangen og løsnet skudd inne i moskeen (Evalueringsutvalget, 2020 s.7). Også her tok hendelsen sted uten at flere liv gikk tapt. Slik som beskrevet av PST gjennom fremgangsmåte er det tydelig at det benyttes mer ekstreme tiltak fra gjerningspersoner som tilhører høyreekstremisme. Som vi ser i tilfellene over er det i de fleste tilfeller benyttet bomber eller skytevåpen i gjennomføringen av angrepene. Slike mer radikale angrep kan ytterligere forsterkes dersom angriperne skulle velge å stanse politiet i sin utrykning til stedet. Dette så vi i 22.juli angrepet hvor bilbomben utenfor regjeringskvartalet fungerte som både et angrep, men også en distraksjon og kaotisk stemning i sentrum som spiste av politiets kapasitet ved andre større hendelser. Det er ikke utenkelig at denne formen for angrep kan bli mer aktuelt i fremtiden og noe Politiet og politibygg må ta hensyn til ved innføring av sikringstiltak og plassering av nye politibygg i fremtiden.

4.3.1.3 Trusselen fra ekstreme islamister

Terrorhandlinger fra ekstreme islamister vurderes av PST fra 2022 til å være *mulig*. Trusselen vil trolig stamme fra personer inspirert av ideologien eller personer mobilisert av provokasjon, krenkelse eller undertrykkelse av religionen islam og muslimer (PST, 2022 s.19). ISIL-sympatisører er de mest ytterliggende og mener at folk som ikke deler deres versjon er vantro, og hevder at Vesten fører en vedvarende krig mot muslimer og Islam. «*Sympatisører av ISIL og al-Qaida i Vesten vil fortsette å produsere og spre ekstremistisk*

propaganda som oppfordrer mottakerne til å utføre terrorhandlinger i vestlige land» (PST, 2022 s.19).

I perioden 2017 til 2021 har det vært en reduksjon i antall terrorhandlinger fra ekstreme islamister i Europa, likevel har et flertall angrep blitt avverget i europeiske land, inkludert Norge (PST, 2022 s.19). Det finnes for tiden flere aktive ekstreme islamistiske nettverk i Europa, som også har kontakt med norske ekstremister. Denne kontakten har en negativ virkning på trusselbildet i Norge ettersom de kommer i kontakt med personer som både oppfordrer og veileder til angrep (PST, 2022 s.19). PST har likevel vurdert det slik at disse gruppene vil prioritere å bygge opp grupper hvor de allerede har fotfeste isteden for å angripe Vesten. Norge vil anses som en fiende, men er ikke prioritert sammenlignet med andre vestlige land (PST, 2022 s.19).

Uttrekningen av militære styrker fra Afghanistan vil ha en begrenset effekt på trusselen mot Norge, og rekrutteringen av vestlige fremmedkrigere vil nedprioriteres da lokal rekruttering vil prioriteres (PST, 2022 s.20). *«Fravær av en kampsak med høy nok appell bidrar til at vi ikke forventer etablering av organiserte ekstreme islamistiske grupper i Norge i 2022».* (PST, 2022 s.20). Angrepene vil sannsynligvis gjennomføres av én person som har hatt kontakt med ekstremister før angrepet iverksettes. Verktøy for gjennomføring vil være alt fra stikkvåpen, brannstiftelse eller kjøretøy. Målgruppene vil sannsynligvis være sivile folkemengder, personer eller grupper som oppleves som fornærmende mot religionen, uniformert politi og forsvar i offentlig rom, samt religiøse forsamlingssteder (PST, 2022 s.21). Avvergede angrep har vist at angrep med bruk av eksplosiver eller skytevåpen fortsatt er ønsket metode. Samtidig har også gjerningspersonen selv ønsket å bli drept av politiet, noe som krever skjerpet årvåkenhet fra tjenestepersonene og må forvente at gjerningspersonen vil gå til angrep mot politipersonell (PST, 2022 s.21).

Provokasjon kan være en stor bidragsyter til legitimeringen av terrorhandlinger i og mot Norge. Dette gjør seg gjeldende gjennom opplevde fornærmelser og angrep mot muslimer og

Islam. Dersom slike hendelser skjer i Norge vil dette øke sannsynligheten for at enkelte planlegger og/eller iverksetter terrorhandlinger (PST, 2022 s.21)

I 2020 utga PST en pressemelding hvor de konstaterte at terrortrusselnivået i Norge fortsatt var moderat, men at vurderingen av trusselen fra ekstrem islamisme var skjerpet fra siste vurdering (PST, 2020). Bakgrunnen for skjerpingen bestod i spenningen som vokste frem i både Norge og Europa mellom ytringsfrihet og det muslimer opplevde som krenkelser av Islam. Denne formen for krenkelser eller opplevde krenkelser er en sentral faktor i radikaliseringen til islamistisk terror og Al-Qaida oppfordret samtidig muslimer til å hevne disse krenkelsene. PST så det videre som sannsynlig at personer kritiske til islam ville fortsette å komme med ytringer eller handlinger som enkelte muslimer kunne oppleve krenkende. Videre var PST bekymret for at utenlandske radikalisatorer ville henvende seg til norske muslimer og oppfordre til hevnhandlinger. Utviklingen i Frankrike ville også spille en rolle i den norske debatten og kunne være inspirerende for enkelte til å begå terrorhandlinger i Norge.

I den nasjonale trusselvurderingen fra 2018 la PST frem at fiendebildet fra ekstrem islamisme vedvarte (PST, 2018). De vurderte det til at trussel fra denne gruppen mot Norge ville innebære angrepsplanlegging, rekruttering, radikalisering og terrorfinansiering. ISIL og Al-Qaida var terrororganisasjoner som fremmet propaganda om å begå terrorhandlinger i Vesten og oppfordret sympatisører til å gjennomføre angrep. Norge ble aldri eksplisitt nevnt som mål, men gjennomførte angrep i europeiske land ble mer framtrædende. Norge bestod likevel av vesten og var således en del av det overordnede fiendebildet og et legitimt mål for terror (PST, 2018). Siden 2018 har det dermed skjedd en endring i vurderingen av angrep fra ekstrem islamisme og i dag er denne kun vurdert til å være *mulig*.

Har det egentlig vært angrep fra ekstreme islamister i Norge? Svaret er ja. I 2006 ble det avfyrt 13 skudd mot en synagoge til Det mosaiske trossamfunn i Oslo. En norsk islamist ved navn Arfan Qadeer Bhatti ble dømt for skyting mot synagogen og handlingen ble omtalt som en terrorhandling, selv om Bhatti ble frikjent for terroranklagene (Rognmo, 2016). I 2004

under Kato Air-angrepet gikk en asylsøker fra Algerie som var under transport til angrep på de ansatte på flyet med en øks. Gjerningspersonen var en aktiv forkjemper for islamistisk styre i hjemlandet sitt som ung og var blitt tipset om til PST. Dersom angrepet hadde vært vellykket ville det tatt livet av flere personer (Veløy, 2018) I 1973 opplevde også Norge den såkalt Lillehammersaken (NOU 2000:6, s.5) hvor en norsk marokkansk statsborger Ahmed Bouchikhi ble drept av agenter tilknyttet Mossad, den israelske etterretningstjenesten. 5 personer ble dømt for medvirkning til drapet. Slik vi ser har det vært tilfeller av angrep eller hevnaksjoner i regi av personer fra ekstrem islamisme. Selv om andrepenne skjedde for en stund siden er det ikke usannsynlig at slike angrep kan ventes dersom det blir utført krenkelser mot trossamfunnet som skaper et behov for represalier. Dette så vi ved drapsforsøket på William Nygaard i 1993. Det ble aldri avklart hvem gjerningspersonene var, men det var trodd å være medlemmer av fundamentalistisk miljø da forfatteren hadde kommet med en bok som ble opplevd som blasfemisk syn på prestestyret i Iran (Isungset, 2018). Det ble også proklamert en fatwa (dødsstraff) og lovet ut dusør dersom en ikke-iraner eller iraner klarte å drepe bidragsytere til utgiverne av boken. Det fremstår likevel mindre sannsynlig at slike aksjoner eller hevnhandlinger vil berøre politibygge og politiet med mindre politiet er tilstedeværende ved for eksempel protester slik at de blir sett på som medvirkende aktører for ytringsfrihet som krenker dette trossamfunnet. Det kan tenkes at angrep ville blitt gjennomført mot politibygge for å hindre responsen til for eksempel bombing, skyting eller angrep med stikkvåpen mot andre trossamfunn eller enkeltpersoner som har offentlig gått ut å vært kritiske til den ekstrem islamistiske troen.

4.3.1.4 Trusselen fra personer med antistatlige overbevisninger

Trusselen fra denne gruppen vurderes av PST som *lite sannsynlig* (PST, 2022 s.22). Sammenlignet med andre land er det generelt høy tillit til norske myndigheter, noe som gir et begrenset potensiale for terrorhandlinger fra denne gruppen. Likevel er det registrert en økning de siste årene (PST, 2022 s. 22). Tankegodset til denne gruppen ligger i at staten ikke har et legitimt grunnlag for maktutøvelse, dermed vil lover og regler oppleves som en krenkelse på den enkelte borgers suverenitet og frihet (PST, 2022 s.22). Videre kan retorikken til tider inneholde trusler, hatefulle ytringer og volds- og terrorhandlinger. Statens håndtering av Covid-19 pandemien vil være et samlende tema og bidra til engasjement blant antistatlige aktører.

Angrep fra denne gruppen vil sannsynligvis utføres av én eller få personer som benytter skadeverk og ordensforstyrrelser. Hendelsene kan være spontane eller planlagte, men dersom hendelser skjer under en markering kan dette være utslagsgivende for at flere deltar spontant i voldshendelsene (PST, 2022 s.23). Sannsynlige mål i lys av pandemien vil være personer eller steder i forbindelse med vaksinasjonsprosessen og sentrale aktører i myndighetenes håndtering. Politiet vil være ansvarlig for håndteringen av disse typer hendelser.

Over hele verden har vi gjennom de to siste årene sett flere protester knyttet til myndighetenes håndtering av koronapandemien. Det kan bemerkes at koronapandemien i Norge har ført til beslutninger som er fattet raskt og på et usikkert grunnlag. Mange har følt at tiltakene føler mange har vært for inngripende og ført til økonomiske tap for flere. Pandemien kan derfor tenkes å ha hatt en negativ innvirkning opp mot statens legitimitet gjennom tillit til befolkningen. I Norge har vi sett flere tilfeller av protester og markeringer foran Stortinget i Oslo og personer som har møtt opp utenfor vaksinelokaler for å uttrykke sin misnøye. Disse protestene har gått relativt rolig for seg, med unntak av noen bortvisninger, anmeldelser og mindre materielle skader. Politiet sin rolle ved demonstrasjoner er nedskrevet i politiloven §11, hvor det er beskrevet at politiet kan forby arrangement, iverksette tiltak, stanse eller oppløse arrangement for å unngå alvorlige ordensforstyrrelser og gjenopprette ro og orden (politiloven, 1995). Også i flere nettforum i Norge deles det antistatlig propaganda og konspirasjonsteorier som oppfordrer til volds- og terrorhandlinger som vil fortsette å skape engasjement blant antistatlige sympatisører (PST, 2022 s.22)

Ifølge PST (2022, s.23) har det vært en økning i voldshendelser i flere vestlige land hvor statlige organisasjoner har vært mål for slike handlinger. Selv om terrorhandlinger og angrep fra denne gruppen fremstår spontant, lite sannsynlig og vil trolig ramme vaksinasjonssentre eller sentrale personer i pandemihåndteringen. Det er likevel ikke utenkelig at politiets rolle og håndtering i forbindelse med demonstrasjoner og etterforskning av hatkriminalitet på nett, kan gjøre dem utsatt for angrep for å hindre at politiet kan gripe inn ved slike handlinger.

4.3.1.5 Trusselen fra venstreekstremister

Terrorhandlinger fra denne gruppen vurderes av PST som lite sannsynlig. «*Bekjempelse av høyreekstremisme vil fortsatt være en samlende kampsak for venstreekstremister i Norge*» (PST, 2022 s. 24). Handlingene fra denne gruppen omfatter politiske motiverte voldshandlinger og å konfrontere eller offentlig sjikanere personer som de anser som høyreekstreme. For noen venstreekstremister vil politiet inngå i dette bildet når politiet er til stede i det offentlige rom, som for eksempel ved demonstrasjoner, for å verne om ytringsfriheten til demonstrantene (PST, 2022 s. 24). Som vi ser fra angrep utført av høyreekstreme er dette noe som vil livnære venstreekstremistiske grupper og sympatisører, og det forventes at nyrekruttering vil forekomme i mindre grad fremover. Skulle det dermed oppstå flere angrep fra høyreekstreme som får mye medieoppmerksomhet slik som Anders BB etter 22.juli og Philip Manshaus etter Bærum-angrepet i 2019, er dette hendelser som kan skape en oppblomstring blant denne gruppen og bidra til at voldshandlinger blir utført både mot høyreekstreme grupper eller enkeltpersoner. Politiets håndtering og ivaretagelse av angripere som Anders BB og Manshaus kan være utløsende for at venstreekstremister ønsker å angripe eller lamme politiet for å selv kunne angripe slike enkeltpersoner.

Oppsummert under ser vi hvilke angrep som har funnet sted i Norge som er tilsiktede uønskede handlinger med malicious intent. Hendelsene ved Granatmannen ble aldri oppklart, men strategiske plasseringer av bomber rundt om i Oslos gater, boligstrøk, turstier og biler skapte stor frykt blant publikum (Arntsen & Tandstad, 2015).

Figur 2

Årstall	Angrep	Gjerningsperson(er)
1965	Granatmannen	Ukjent gjerningsperson
1973	Lillehammersaken	Israelsk etterretningsorganisasjon
1976	Bombeangrep mot 1.mai toget i Oslo og ved 7.juni-plassen	Høyreekstrem, medlem av Norsk Front.

1985	Bombeangrep mot moske i Oslo	Høyreekstrem
1993	Drapsforsøket på William Nygaard	Trolig Fundamentalistisk miljø, men uavklart
2004	Kato Air-angrepet	Islamistisk bakgrunn
2011	Bombe i regjeringskvartalet og skyting på Utøya	Høyreekstrem
2019	Moskeangrepet i Bærum	Høyreekstrem

4.4 Sårbarhetsvurdering

Den teknologiske utviklingen i samfunnet skaper sårbarheter som politiet som organisasjon må håndtere gjennom blant annet styring og organisering. Sårbarhet referer til hull eller svakhet i det potensielle offeret sitt sikkerhetstiltak som kan bli utnyttet av trusselaktøren (Martin, 2019 s.13). Oppgaven vil ikke basere seg på fysiske tiltak og faktorer slik som gjerder, varslingsystem osv., men snarere menneskelige faktorer, samt faktorer som omhandler organisering av etaten og hvilke føringer etaten får fra Justis- og beredskapsdepartementet. I denne delen av drøftingen vil det derfor løftes frem flere faktorer som omhandler nedleggelse av lensmannskontor, responstid, politiets sivile preg, beliggenhet samt ledelse og utdanning.

4.4.1 Nedleggelse av lensmannskontor

«Regjeringen vil omstrukturere politiet for å skape en handlekraftig og moderne organisasjon som skal bli enda bedre til å forebygge og bekjempe kriminalitet. Dette vil skje ved sammenslåing av politidistrikter til færre og mer robuste politiregioner. Målsettingen med det nye nærpolitiet er at politiet skal være operativt, synlig og tilgjengelig, med kapasitet til å etterforske og påtale kriminelle handlinger.» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015 s. 5).

Sitatet stipulerer at politiet skal være til stede i lokalsamfunnet, være synlig og sikre innbyggernes trygghet. Ved å legge ned «tomme» lensmannskontor ønsket regjeringen å sikre et politi som er faglig robust til å håndtere samfunnets kriminalitetsbilde. I reformen gikk altså politietaten fra 27 politidistrikt til 12, hvorav flere kontor ble nedlagt. En betydelig reduksjon i politiets spredning utover landet. Samtidig ser vi at nedleggelsen sørget for større avstander i visse deler av landet. I Politianalysen påpekes det at de daværende 27 politidistriktene ikke var i stand til å håndtere politiets evne til oppgaveløsning. Den var også til hinder for etterforskning av alvorlig kriminalitet, tilstedeværende politi og håndteringen av større politiaksjoner (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015 s.6).

«I dag er politiressursene «smurt for tynt utover» til å gi god faglig kvalitet og mulighet til å kunne disponere ressursene effektivt», «Videre må organiseringen tilfredsstillende de krav til responstid, reiseavstand mv» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015 s.7).

Hvis vi ser på sårbarhetsvurderingen innenfor sammenslåing av politidistrikt, kan det diskuteres om reduksjonen av politidistrikt og nedleggelsen av flere lensmannskontor faktisk har ført til en bedre og mer effektiv disponering av politiressursene. «Politidistriktene og politiets særorganer skal løse samfunnsoppdraget innenfor sine respektive områder. De skal på selvstendig grunnlag håndtere alle politioppgaver som kan oppstå i forbindelse med tilsiktede uønskede handlinger og utilsiktede uønskede hendelser i en normalsituasjon, og ved ekstraordinære hendelser og kriser» (Politidirektoratet, 2020 s.16). En informant opplyste at selv om reformen har ført til en forsterking av den faglige kompetansen er det potensielt langt til neste operative politiressurs dersom en terrorhendelse skulle ramme politistasjonen og sette ut de lokale politiressursene. Likevel blir det påpekt i st.meld.nr.42 (2005) at departementet er fornøyd med dagens organisering av norsk politi og at flere tjenesteenheter kan binde ressurser på bekostning av aktiv tjeneste (Justis- og politidepartementet, 2005 s.68). Den daværende organiseringen bestod da av 27 distrikter med til sammen ca. 400 tjenesteenheter, i 2022 derimot, er distriktene redusert til 12, som er over halvering av den daværende organiseringen. Ut ifra de ulike informantene var det opplyst å være alt fra 10 minutter til neste stasjon, avhengig av trafikkbildet, mens en annen opplyste hele to timer. Det er en

betydelig forskjell i hva den lokale responsen har mulighet og kapasitet til å håndtere dersom det skulle oppstå en terrorhendelse som lammet politistasjonen.

4.4.2 Responstid

Ifølge Meld.St.29 (2012, s.22) om responstid i politiet nevnes det at «stortinget ber regjeringen i forbindelse med resultatreformen foreta en vurdering av hvilken politidekning som må forutsettes for at ulike krav om responstid skal kunne realiseres».

Videre er det ingen tvil om at det finnes store geografiske distanser som hvert enkelt distrikt må ta hensyn til ved plassering av operative politiresurser. Døgkontinuerlig vaktjeneste og operasjonssentralens funksjon i de ulike politidistriktene er sentrale elementer for politiets evne til å respondere med god kvalitet på ulike hendelser. En informant opplyste at før nærpolitireformen ble vedtatt i 2015 hadde det allerede vært en lokal nedleggelse av flere lensmannskontor i det politidistriktet. Ifølge nærpolitirapporten fra justisdepartementet (2015) ble det gitt en rekke anbefalinger spesifikt for politiet som omhandlet blant en forsterkning av politiets operative virksomhet og tydeligere krav til responstid og responskvalitet. Spørsmålet er hvilke hensyn man har tatt til de geografiske forskjellene vi har i Norge. På Østlandet har man gode vegnett med kvalitet og høy hastighet. En informant opplyste at det var 10 minutter utrykningstid til neste politilokasjon, mens en annen informant opplyste én time og den tredje opplyste to timer. Selv om man finner lenger avstand mellom enkelte plasser i øst er det betydelig forskjell på vegnett og kvalitet sammenlignet med f.eks. Møre og Romsdal, Finnmark og Troms. Enkelte steder i landet har vi vidstrakte daler, vann, ferjer og fjell som gjør vegen fra sted til sted vanskeligere. Hvilke vurderinger er gjort med tanke på responstid dersom de lokale ressursene blir tatt ut. Hvor lang tid vil det ta til neste stasjon eller kontor og hvor mange operative politifolk kan møte opp? Som vi ser fra informantene er det betydelig forskjell på utrykningstid til neste politilokasjon dersom den lokasjonen skulle blitt lammet.

Ifølge Politidirektoratet ble det fastsatt følgende responstidskrav for 2015 som er skissert av forfatteren i figur 3 (Justisdepartementet, 2015 s 26-27):

Figur 3

Antall innbyggere	Responstid	Tidskrav i % av tilfellene
Byer/tettstedet med over 20 000 innbyggere	10 min	80% av alle tilfeller
Tettsteder mellom 2000 og 19 999 innbyggere	15min og 30min	50% av halvparten og 80% av alle tilfeller
Øvrige områder	22min og 45min	50% av halvparten og 80% av alle tilfeller

Med begrepet responstid siktes det i utgangspunktet til den tiden det tar fra politiet mottar en melding om en hendelse til politiet er på stedet.

I dag er disse kravene noe justert og ligger på rundt 12, 17 og 42 minutter (Riksrevisjonen, 2022 s.9). Disse kravene er justert for at politiet skal ha mulighet til å nå responskravene satt av justis- og beredskapsdepartementet. Dette er likevel ikke poenget ved denne faktoren. Poenget er at selv om politidistriktene har mulighet til å nå responskravene fordi de er spredt på en slik måte at det er gjennomførbart, endrer det ikke det faktum at det fortsatt er to timer mellom enkelte politistasjoner i Norge. De stasjonene har fortsatt to timer mellom seg dersom en tilsiktet uønsket handling skulle forekomme på en av disse politilokasjonene. Selv om politietaten og det enkelte politibyggget når responskravet i forhold til publikum, klarer de ikke å oppnå samme responsen når det kommer til å beskytte dem selv. Skulle man da hatt behov for bistand fra for eksempel nasjonale ressurser som beredskapstroppen, ville det likevel tatt lang tid for dem å nå frem til det aktuelle politidistriktet og bygget for å yte denne servicen. Hvilken beredskap politiet kan stille opp med ovenfor seg selv vil derfor kunne variere i stort omfang alt etter hvor man befinner seg i landet.

Klima vil også spille en stor rolle i hvordan de operative politiressursene kan ta seg frem til et sted. Når politiet kjører utrykning skal man alltid kjøre etter vegtrafikklovens (vtr1) §3 som sier at «enhver skal ferdes hensynsfullt og være aktpågivende og varsom så det ikke kan oppstå fare eller voldes skade og slik at annen trafikk ikke unødig blir hindret eller forstyrret» (vegtrafikkloven, 1965, §3). Det sier seg selv at ressursene ikke kan kjøre fortene enn forholdene tillater det. Vær, vind og føreforhold som dårlig sikt, snøfall og glatte vegbaner er med å øke responstiden til ressursene og virker ikke som en faktor det tas hensyn til i utarbeidelsen av responstid. Ifølge to informanter vil disse forholdene være en stor faktor for hvor fort de nærmeste ressursene kan ta seg fram til den utsatte politilokasjonen.

4.4.3 Politiet skal ha et sivilt preg

I Nærpolitireformen lister Justisdepartementet opp politiets ti grunnprinsipper som beskriver et nærpoliti. Blant annet sier grunnprinsipp nr. 2 at «Politiet skal ha et sivilt preg» (Justisdepartementet, 2015). Hvor mye dette sivile preget skal være ledende for politiet sies det ingenting om.

I 2015 hoppet en 24 åring bak skranken på Stavanger politistasjon og det oppstod et basketak mellom han og en politimann. 24-åringen fikk avfyrt et skudd fra pistolen til politimannens våpenhylster (Grimen, 2015 (1)). Her ser vi et eksempel hvor åpenhet og tilgjengelighet for publikum til politiet ble prioritert fremfor både de sivile og politiansattes sikkerhet. Som følge av hendelsen uttalte politimesteren i Stavanger at bygningsmessige endringer ville bli vurdert. En professor ved Politihøgskolen i Oslo uttalte i den sammenheng at man burde gjøre grundige vurderinger før man eventuelt gjør politiet mindre tilgjengelig for publikum (Grimen, 2015 (2)). Ifølge en informant ble det foreslått bruk av metalldetektor ved publikumsinngangen, men dette ble nedslått. En annen informant opplyste at det var ikke behov for et slikt tiltak og at det ville krevd kontinuerlig bemanning for at tiltaket skulle fungere.

På flyplasser blir vi møtt med omfattende kontroller som er implementert for allmennhetens sikkerhet. Vi aksepterer tiltakene fordi konsekvensene er potensielt katastrofale og vi er ikke

villige til å ta risikoen. Hvordan stiller dette seg når det kommer til politiet, nærmere sagt de som er satt til å beskytte oss? Politiet er den største forebyggeren for kriminalitet og større katastrofer som ikke favnes av f.eks. Forsvarets oppgaver ved en eventuell krig. Politiet skal yte en annen type service. De skal forebygge, avverge og bekjempe kriminalitet. De skal utstede pass, våpenkort, tillatelser, anmeldelser m.m. Politiets oppgaver er mange og skal ha et sivilt preg som gjør etaten imøtekommende ovenfor publikum. Hvor går da grensen? Hva skal politiet tillate av sikkerhetsrisiko og gjøres det kompensasjoner i sikkerhetsrisikoen for å imøtekomme dette kravet?

Det er ingen tvil om at en stor metalldetektor som vi går gjennom på flyplasser kan virke skremmende for publikum som besøker politiet for å få utstedt et pass, men da er spørsmålet mer hvilken risiko vi skal utsette både de sivile og politiansatte på politilokasjonene for, og om den vanlige nordmann i det hele tatt hadde reagert på et slikt tiltak. Bør man ikke akseptere et slikt tiltak på en politilokasjon dersom det er med på å holde de ansatte trygge og kapable til å gjennomføre sine arbeidsoppgaver som er å beskytte samfunnet.

I Tromsø så man også et eksempel hvor en person leverte en granat til politihuset. Hele stasjonen ble evakuert og det ble satt inn store ressurser for å håndtere hendelsen (Helland & Pedersen, 2019). Her var heldigvis intensjonen til den som leverte granaten sikkerhet og hindre at noen skulle bli skadet av den, og det viste seg at granaten var en øvelsesgranat og ikke skarp, Likevel får det en til å tenke når det er så lett å levere en farlig gjenstand på en politilokasjon uten noen form for barrierer som hindrer at den kommer inn og potensielt skader eller lammer de operative politiressursene

4.4.4 Beliggenhet

Hvor finner man i dag politilokasjoner? De ligger sentrumsnært og skal være tilgjengelig for alle som bor i samfunnet vårt. Men hvilken rolle spiller egentlig plasseringen av politilokasjoner for sikkerheten? En informant opplyste at tilgjengeligheten til publikum til tider går på bekostning av sikkerheten til de operative ressursene som er satt til å beskytte publikum. Et forslag var å dele opp politiets mange ulike oppgaver til å havne på to

forskjellige lokasjoner. Ved å for eksempel plassere de operative ressursene som politifolkene som er ute og kjører, og operasjonssentralen til et eget mer bortgjemt bygg, kunne man sørge for mer målrettede og nyttige sikkerhetstiltak. Det ville gjøre det lettere å skjerme disse ressursene og på denne måten plassere et publikumsmottak nært sentrum slik at det var tilgjengelig for folk.

Denne strukturen byr kanskje på andre problemer rundt logistikk og samarbeid innad i etaten, men ser vi til Forsvaret, som også skal ivareta samfunnets sikkerhet, gjøres det helt andre vurderinger og løsninger rundt lokasjonenes sikkerhet. Forsvaret praktiserer store leirer omringet av gjerder og store avstandspereimetre fra publikum og plassering på steder som skal hindre inntrenging og store skader. Det fremstår ikke fremmed at politilokasjoner og bygg skal adoptere denne måten å sikre byggene sine på. Forsvaret skal riktig nok ikke yte service til publikum på samme måte som politiet, men oppgavene knyttet til sikkerhet og ivaretagelse av samfunnet er likt.

Knyttet til beliggenhet kan man dra noen paralleller til 22.juli 2011. Her ble det plassert ut en bilbombe utenfor regjeringskvartalet for deretter å utøve terror en annen plass som dermed skapte distraksjon og store arbeidsoppgaver som spiste utrykningsenhetenes kapasitet. Overfører vi dette til politilokasjoner kan en slik handling skape store problemer for politiets respons, utrykningstid og ikke minst evnene til å håndtere kritiske samfunnsoppdrag. På noen lokasjoner som nevnt tidligere var det stor variasjon i utrykningstid til neste politilokasjon, faktisk var avstanden i minutt mellom 10 og 120 minutter. Dette er store forskjeller i hvilken bistand politiet kan yte mot seg selv, men også dersom det skulle blitt gjennomført en liknende taktikk hvor politilokasjon er et mellomledd i utførelsen av terrorhandlinger.

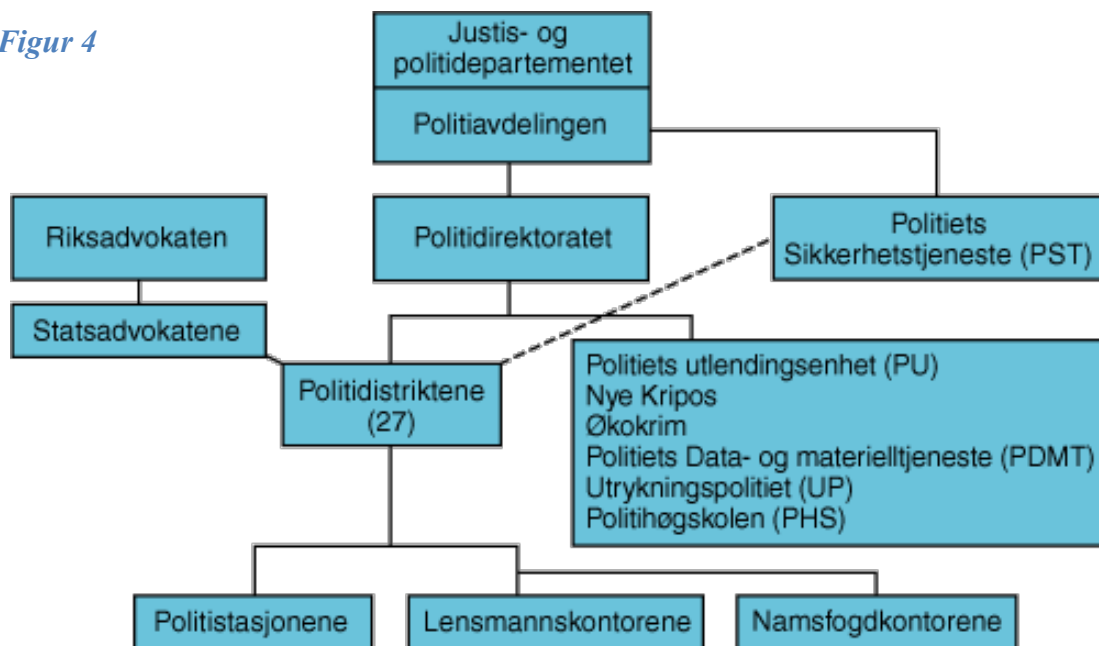
Denne formen for ondsinnede handlinger var også gjeldende i NOKAS-ranet hvor ranerne plasserte en brennende lastebil utenfor politiets utrykningsgarasje (Store Norske Leksikon, 2021). Denne metodikken sørget for en betydelig forsinkelse i politiets respons og utrykningstid, og gjorde det lettere for ranerne å gjennomføre sitt nøye planlagte oppdrag. Ser

man til politiets nåværende lokasjoner er det ikke utenkelig at dette er en effektiv og gjennomførbar måte å forsinke eller nøytralisere politiets beredskap på.

4.4.5 Ledelse og utdanning

Ifølge en informant består ledelsen i politietaten for øyeblikket primært av personer som er utdannet og opptatt av reaktiv etterforskning. Målet er å etterforske og oppklare saker. Sikkerhet har de siste årene fått mer fokus, særlig som følge av 22.juli. Det samme gjelder kunnskap og kompetanseheving gjennom sentralisering og samlokalisering av politiets ressurser og organisering (Justisdepartementet, 2015). Likevel ser man at sikkerhet får mindre fokus av ledelsen i politiet som gjør beslutninger rundt de ansattes sikkerhet og generelle sikringstiltak og hva som er politiets fokusområder. I figur 1 fremstilles en grafisk oversikt over hierarkiet i Politiet som er underlagt Justis- og beredskapsdepartementet (tidligere justis- og politidepartementet).

Figur 4

St.meld.nr.42 (Det kongelige justis- og politidepartement, 2005 s. 34)

Videre ble det påpekt av en informant at den enkelte har også potensielt for lite kunnskap og erfaring til å tenke på sikkerhet og ikke minst gjøre grundige risikovurderinger. Burde kunnskap om sikkerhet vært en del av politiets utdanning og noe man fokuserte på i videre- og etterutdanning? For øyeblikket på Politihøgskolen tilbys det mange valg innenfor etterforskning, ledelse og utvikling, operativt politiarbeid, politilære, sivil rettspleie, forebygging og juridisk, men ingenting som omhandler fagfeltene sikkerhet og

risikovurdering (Politihøgskolen, 2022). Er det ikke behov for å utvikle kompetansen og kunnskapen innenfor et felt som er i stadig utvikling og som får større og større betydning for samfunnet sett i lys av dagens situasjon i f.eks Ukraina og Russland. Vi ser også at terrorhendelser er noe som skjer i Norge, ikke bare terror, men også uønskede og tilsiktede hendelser som PLIVO (Pågående Livstruende Vold), som for eksempel person med kniv i sentrum eller person med balltre på en hjemmefest.

4.4.5.1 Sikkerhetskultur

Ifølge Forsvarsbygg (2016, s.25) sier Nasjonal Sikkerhetsmyndighet at «*sikkerhetskultur er summen av de ansattes kunnskap, motivasjon, holdninger og atferd som kommer til uttrykk gjennom virksomhetens totale sikkerhetsatferd*». Med andre ord består god sikkerhetskultur av en organisasjon med et bevisst forhold til sikkerhet, god kompetanse og den er en integrert del av alle prosesser. God kultur er med på å redusere effekten av kostbare tiltak og sørge for ansatte med både kunnskap og forståelse for hvorfor ulike tiltak blir iverksatt. Ulike sikkerhetstjenester bruker mye tid og ressurser for å avdekke terroranslag, men det er angriperen som velger tid og sted for et angrep, ergo må man regne med at i noen tilfeller klarer vi ikke å få en varsling i forkant av en hendelse. God grunnsikring og sikkerhetskultur er med på å motstå et slikt overraskende angrep (Forsvarsbygg, 2016).

Så hvordan sørger man for god sikkerhetskultur og hvem er ansvarlig for den? Det er et omfattende arbeid å skape god sikkerhetskultur og det kan være vanskelig å endre negative kulturer og sørge for at arbeiderne gjør gode valg. Dette arbeidet er et lederansvar hvor virksomhetens ledere må gå foran som gode eksempler. De bestemmer hvilke tiltak som skal innføres, hvilke rutiner som er gjeldende, opplæring og setter standarden for tilbakemeldingskultur. Dette innebærer ofte en forklaring til de ansatte på hvorfor enkelte tiltak blir iverksatt, mens andre ikke blir det. Videre må man sørge for at de ansatte trener på og er årvåkne på hendelser eller personer som handler i strid med det normale. Årvåkne ansatte kan bidra til en ekstra barriere som kan virke avskrekkende for noen trusselaktører. Politiansatte og politiutannede personer kan tenkes å ha noe mer fokus på sikkerhet og et generelt årvåkent blikk med tanke på motstridende oppførsel fordi man utdannes til å stadig vurdere trussel, tid, ressurser med mer før man går inn i en situasjon. Derimot sitter det i dag

flere sivilt ansatte i publikumsmottaket som tar imot alt fra pass, våpensøknader, anmeldelser og generelt spørsmål som inngår i politiets mange arbeidsoppgaver. Det fremstår på bakgrunn av det nødvendig at disse ansatte som på ett vis består av politiets førstelinje innehar denne kunnskapen, kompetansen og årvåkenheten som bidrar i å avdekke eller avskrekke personer med onde tilsktede intensjoner eller handlinger. Ifølge flere informanter fremstår det derimot som at dette er noe manglende. De sivilt ansatte blir gitt en grunnleggende sikkerhetspakke som består av blant annet forsvarsteknikker og øvelser innenfor f.eks. brann. Det blir ikke videreformidlet informasjon som omhandler sikringstiltak for politihus og rutiner for terrorhendelser. Dette er noe ledelsen er ansvarlig for, og en antakelse kan være at slik øving eller tiltak ikke er godt nok begrunnet med tanke på økonomi, generell tankegang om realiteten til at et terroranslag oppstår der eller at ledelsen mangler forståelse for hvorfor slike tiltak er nødvendig.

Ifølge Forsvarsbygg (2016 s.27) anbefales flere tiltak for å forbedre sikkerhetskulturen, her nevnes det blant annet at *«ledelsen må ha fokus på sikkerhet og fremheve at sikkerheten er viktig og generell opplæring av alle ansatte med tanke på sikkerhetsrutiner og sikkerhetsbrudd»*. Ut ifra det vi kan se på organiseringen i politiet og justis- og beredskapsdepartementet, samt manglende fokus på kompetanseheving innenfor sikkerhetsfagfeltet er det en viss fare for at ledelsen som beslutter sikkerhetstiltak og setter standarden for sikkerhetstiltak rett og slett ikke innehar nok kunnskap eller fokus på dette området, noe som kan prege linjeledelsen og beslutningene nedover i hierarkiet.

4.5 Risikoanalyse

De tre faktorene gjennom trefaktormodellen om risikovurdering er nå analysert og drøftet. Forståelsen av denne risikoen som man utsetter seg selv for er viktig innenfor sikkerhet, og man bør være klar over hva disse vurderingene vil bety for politietaten og hva det innebærer. Hva man skal beskytte vurderes gjennom subjektive vurderinger om hva vi mener er verdifullt og hva vi er villig til å akseptere av skade på dette objektet. Det er etablert gjennom denne oppgaven at politiet gjennom politibygget er en verdi som samfunnet ønsker å beskytte fordi de skal ivareta samfunnets sikkerhet, mennesker, organisasjon og yte flere viktige samfunnsoppgaver. Politibygget i seg selv er ikke en verdi, men informasjonen og menneskene

den sitter på er det. Videre vil kombinasjonen av sårbarhet og trussel som i dette tilfellet består av responstid, geografiske avstander, beliggenhet, ledelse, utdanning og sikkerhetskultur være faktorer som inngår i sårbarhetsvurderingen. Til slutt er det vurdert hvilke terrorhendelser som har forekommet i Norge og om disse truslene er aktuelle for politibygg i dag og noe som kan forekomme i fremtiden. Denne sårbarhets- og trusselvurderingen vil til sammen utgjøre sannsynligheten for at et angrep av denne typen vil kunne ramme politibygg i Norge og være vellykket. Innvirkningen og skadepotensialet av denne typen angrep vil si noe om det totale risikobildet til politistasjoner dersom man ikke iverksetter tiltak for å hindre angrepet. Det kan derfor diskuteres om dagens gjeldende organisering rundt beliggenheten til ulike politistasjoner er gode nok sett i lys av samfunnets utvikling, om publikum ville reagert negativt dersom mer omfattende sikkerhetstiltak som metalldetektor eller splittelse av tjenestene til politiet hadde blitt gjennomført. Som vi ser er ulike sikkerhetstiltak knyttet til dagens flyplasser og rundt det norske Forsvaret tiltak som i all hovedsak er allment godtatt fordi det ivaretar egensikkerhet og samfunnets interesser. Politiet er satt til å beskytte det norske samfunnet mot alle former for hendelser som går ut over sikkerheten, likevel fremstår det til tider viktigere å ivareta politiets sivile krav som gang på gang blir gjengitt i dokumenter fra Justis- og beredskapsdepartementet. Er vi villige til å holde oss til dagens ordninger med tanke på sikkerhet ovenfor politiet, eller skal vi lære av hendelsene som skjer i landet vårt. Ville man sagt nok er nok dersom skyteepisoden i passkranken Stavanger hadde ført til alvorlig skade, eller skal vi alltid vente til det oppstår alvorlige personskader eller lammelse av politiets respons før vi iverksetter endring?

5 Konklusjon og avslutning

Politiet innsats og arbeidsoppgaver er mangfoldige. De skal være samfunnets beskytter og sørge for at ulike samfunnsinteresser ivaretas og beskyttes ved angrep mot den norske stat, person eller egen organisasjon. Politistyrkene i seg selv er ansett som kritiske for å ivareta disse interessene og kunne yte hjelp til publikum ved faresituasjoner. I samarbeid med politiets operasjonssentral skal de ivareta den operative styringen av politiets innsats. Politibygg i seg selv er ikke en verdi man behøver å beskytte, men snarere informasjonen og menneskene den holder på. Som skissert i oppgaven er det redegjort og drøftet for faktorer som nærpolitireformen, politiets sivile preg, beliggenhet, responstid samt ledelse og utdanning. Dette er faktorer som har kommet til syne gjennom intervju av

beredningsplanleggere i ulike politidistrikt og dokumentanalyse av tre dokumenter. Faktorene er avgjørende for hvilken respons og beredskap politiet kan stille med ovenfor seg selv, og om de er i stand til å håndtere en tilsiktet uønsket handling og ondsinnede handlinger som har til hensikt å lamme politiets innsats. Videre er det drøftet og analysert de ulike truslene det norske samfunn, politiet og politibygge kan stå ovenfor fra ulike trossamfunn. Målet var at risikovurderingen som er gjort ved hjelp av trefaktormodellen i denne oppgaven, skulle kunne besvare følgende problemstilling. *Hvilke faktorer er avgjørende for sikkerhet ved norske politistasjoner?* For å besvare denne returnerer vi til forskningsspørsmålene skissert i starten av oppgaven.

Det første forskningsspørsmålet var formulert på følgende måte; *Hvordan vil terrorhandlinger eller onde tilsiktede hendelser påvirke lokal beredskap?* I denne oppgaven har vi sett at politiets nedlegging av politilokasjoner som følge av nærpelitireformen ikke har ført til særlig store endringer med tanke på responstid i de ulike distriktene. Utrykningstiden mellom ulike politistasjoner i Norge er fortsatt den samme som den var før reformen, og varierer i tid alt mellom 10 og 120 minutter. Vi ser dermed at selv om politiet oppnår responstidskravene satt av justis- og beredskapsdepartementet i de fleste tilfeller, er det verken fastsatt liknende krav innad i politietaten. Det fremstår heller ikke realistisk mulig å nå enkelte politistasjoner innenfor rimelig tid dersom en TUH skulle oppstå på et politibygge. Nasjonal bistand tar tid i enkelte deler av vårt langstrakte land. Videre så vi eksempler fra både bomben utenfor Regjeringskvartalet i Oslo 22.juli 2011 og NOKAS-ranet i 2004 i Stavanger, at bruk av bilbomber eller større kjøretøy fungerte godt som en distraksjon, kaotisk tilstand, oppslukning av politiets kapasitet og deres utrykningsevne.

Det andre forskningsspørsmålet var; *Er terrorhendelser i Norge synonymt med at lignende angrep kan forekomme mot norske politibygge?* Terrorhendelser som er vurdert i denne trusselvurderingen er gjort på bakgrunn av PST sin nasjonale trusselvurdering fra 2022, samt historiske data fra Norge. Som vi så er det flere grupper som utgjør en trussel mot Norge, dette være seg høyreekstreme, ekstreme islamister, personer med antistatlige overbevisninger og venstreekstremister. For Norge har de fleste og mest alvorlige tilfellene vært begått av høyreekstreme og noen fra ekstreme islamister, men de mest minneverdige og nylige

hendelsene er 22.juli og angrepet på moskeen i Bærum. Personer fra disse gruppene operer mest med ekstreme og kraftfulle verktøy som bombing, skyting og bruk av stikkvåpen for å skade mennesker. Virkemiddelet med bruk av bilbomben utenfor Regjeringskvartalet og lastebilen i NOKAS-ranet (som riktignok ikke er en terrorhandling) er likevel nyttige midler som kan brukes som angrepsmetode mot norske politibbygg i fremtiden dersom angriperne ønsker å gjøre et omfattende angrep mot det norske samfunnet og deres innbyggere. Her ser vi at det ikke er utenkelig at denne formen for angrep kan bli mer aktuelt i fremtiden og er noe politiet og politibbygg må ta hensyn til ved innføring av sikringstiltak og plassering av nye politibbygg i fremtiden.

Det siste forskningsspørsmålet var; *Hvilke sårbarheter har politibbygg med tanke på terrorhandlinger eller onde tilsiktede handlinger?* Som nevnt under drøftingen av beliggenhet og sivilt preg er det tenkelig at politibbygg hadde hatt nytte av en beliggenhet som benyttet av Forsvaret. Der har man et mer bevisst forhold til sikkerhet for tilsiktede uønskede handlinger hvor man skjærer seg bevisst fra publikum gjennom perimeterbegrensning, bemannet adgangskontroll som kan sjekke både mennesker og gjenstander. Dette gjør at sikkerheten kan ivaretas på et helt annet nivå enn det som gjøres i dagens politibbygg. Dagens plassering av politibbygg er også sårbar for spionasje og det er enkelt å skaffe seg innsyn av både sensitiv informasjon og kunnskap om politiets operative mannskaper, utrykningsgarasjer og den ytre skallsikringen. Som vi har sett vil sikkerhetsbehovet variere fra bygg til bygg da enkelte politilokasjoner inneholder PST og operasjonssentral som gjør bygget til et mer samfunnskritisk objekt. I forhold til logistikk kunne forvaltningsdelen av politiet vært plassert i sentrumskjernen tilgjengelig for publikum, mens det på operasjonsnivå kunne dratt fordeler av en mer perifer plassering for å vanskeliggjøre et angrep som lammer politiets operative ressurser og innsats.

Videre så man at politiets organisering gjennom justis- og beredskapsdepartementet er preget av mennesker med potensielt lite fokus innenfor sikkerhet og sikkerhetskultur. Som følge av hendelsen 22.juli har det de siste årene blitt mer fokus på sikkerhet, men dreier dette seg mer om hva som er nedskrevet på papiret snarere enn å skape god sikkerhetskultur som er gjennomgående i politietaten. Som vi så er sikkerhetskultur et lederansvar og noe som må

være godt forankret i toppen av hierarkiet. Følgelig består potensielt politiet og POD , som er underlagt justis- og beredskapsdepartementet, av mennesker med lite utdanning, kompetanse og fokus på sikkerhet noe som kan prege linjeledelsen og beslutningene som tas. Fokus på kompetanseheving innenfor sikkerhetsfagfeltet i samråd med PHS fremstår som prekært for å produsere egne ressurser som kan ivareta og fokusere på sikkerhetstiltakene som blir iverksatt.

5.1 Videre forskning og tanker rundt temaet

Gjennom dette studiet har jeg forsøkt å skape bevissthet rundt politiets risikovurdering rundt egensikkerhet gjennom politibbygg i ulike distrikt. Dette er likevel et sensitivt og vanskelig tema å skaffe seg informasjon om grunnet politiets behov for å skjerme sensitiv informasjon som kan kartlegge politiets sårbarhet. Ideelt sett kunne oppgaven blitt løftet ved å også undersøke fysiske sikringstiltak som finnes på politibbygg og hvilke vurderinger som ligger til grunn for å implementere dem eller ikke. Dette er likevel noe som alle informantene ble spurt om i intervjuene, men som naturlig nok ga lite informasjon til forskningen fordi informantene var svært restriktive i svarene sine. Innad i politietaten kunne både fysiske sikringstiltak, men også ledelse, utdanning og sikkerhetskultur vært noe som kunne blitt viet mer fokus.

Mitt mål for oppgaven har vært å kartlegge faktorer som påvirker risikoen til politibbygg som potensielt kan skape hindring eller lammelse av politiets respons og beredskap, og sette fokus ved disse vurderingene. Man skal ikke sikre seg for alt, men man kan heller ikke tenke at slike handlinger aldri vil ramme oss og dermed trenger vi ikke å ta hensyn til dem i sikkerhetsarbeidet.

6 Referanseliste

- Aven, T. (2012). The risk concept – historical and recent development trends. *Reliability Engineering and System Safety* 99 (2012) 33-44.
- Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K.H., Sandve, K. (2016) Samfunnssikkerhet. Oslo: Universitetsforlaget.
- Arntsen, H.R. & Tandstad, I. (2015, 15.april). 50 år siden «granatmannen» skapte frykt i Oslogatene. Hentet fra: https://www.nrk.no/osloogviken/historien-om-granatmannen_-blir-film-1.12311154
- Beck, U. (2002a). The terrorist threat. World Risk Society Revisited. Sage Journals: Theory, Culture and Society. Hentet fra: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0263276402019004003>
- Bratberg, Ø. (2017). Tekstanalyse for samfunnsvitere (2.utg). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Brinkmann, S & Tanggaard, L. (2018). Kvalitative metoder. Empiri og teoriutvikling. (1.utg, 3.opplag). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Tjora, A. (2017). Kvalitative forskningsmetoder. (3.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Dalland, O. (2017). Metode og oppgaveskriving. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet. (2015). *Endringer i politiloven mc. (Trygghet i hverdagen – nærpolitireformen (Prop. 61 LS (2014-2015))*). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-61-s-2014-2015/id2398784/?ch=1>
- Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Samfunnssikkerhet. (Meld.St.29(2011-2012))*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-29-20112012/id685578/?ch=1>
- Det kongelige justis- og beredskapsdepartementet.(2005). *Politiets rolle og oppgaver. (St.Meld.nr.42(2004-2005))*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/?ch=1>
- Evalueringsutvalget (2020). Evaluering av politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum 10.august 2019. Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt->

[tall-og-fakta/al-noor---](#)

[terrorhandlingen/evaluering_terrorhendelsen_i_baerum_01072020_original_digital.pdf](#)

Forsvarsbygg. (2016). Sikringshåndboka. *Håndbok i sikring av eiendom, bygg og anlegg mot terror, sabotasje, spionasje og annen kriminalitet* (2.utg.). Forsvarsbygg.

Grimen, B. (2015, 29.juli (1)). Skudd avfyrt i basketak på politihuset. Hentet fra:

<https://www.nrk.no/rogaland/skudd-avfyrt-i-basketak-pa-politihuset-1.12476499>

Grimen, B. (2015, 29.juli (2)). Politimester: - vil vurdere å gjøre politivakten mindre tilgjengelig. Hentet fra: <https://www.nrk.no/rogaland/skudd-avfyrt-i-basketak-pa-politihuset-1.12476499>

Heir, t., Stang, L., Ryste, M.E., Njålstad, O., Refsdal, N.O., Kärki, F.U. (2021, 20.juli).

Terrorangrepene i Norge 22.juli 2011. Hentet fra:

https://snl.no/terrorangrepene_i_Norge_22._juli_2011

Helland, A.Ø. & Pedersen, J.N. (2019, 29.september) Fikk granat på døra – sperret av politihuset. Hentet fra; <https://www.nordlys.no/fikk-granat-pa-dora-sperret-av-politihuset/s/5-34-1201804>

Isungset, O. (2018, 9.oktober) Skuddene mot William Nygaard: Flere siktet for attentatet.

Hentet fra: https://www.nrk.no/dokumentar/skuddene-mot-william-nygaard_-flere-siktet-for-attentatet-1.14237346

Jore, S. H. (2015). Challenges of building societal resilience through organizational security risk management. Portugal: Working on Safety

Jore, S.H. (2017). The Conceptual and Scientific Demarcation of Security in Contrast to Safety. *Eur J Secur Res* (2019) 4:157-174. DOI 10.1007/s41125-017-0021-9.

Jore, S.H. (2019). The Multifaced Aspect of Uncertainty – the Significance of Addressing Uncertainty in the Management of Transboundary Wicked Problems of Terrorism. Proceedings of the 29th European Safety and Reliability Conference. 8 pages.

- Jore, S.H. (2019 (2)). Ontological and epistemological challenges of measuring the effectiveness of urban counterterrorism measures. Hentet fra: <https://link.springer.com/article/10.1057/s41284-019-00221-6>
- Martin, P. (2019) *The Rules of Security. Staying safe in a risky world.* UK: Oxford University Press.
- Mikalsen, K.J. (2015, 14.juni) 30 år siden bombeangrep: Motgang gjør oss sterkere. Hentet fra: https://www.nrk.no/osloogviken/30-ar-siden-bombeangrep_-_motgang-gjor-oss-sterkere-1.12406938
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste. (2015). *Terrorsikring. En veileder i sikrings- og beredskapstiltak mot tilsiktede uønskede handlinger.* Hentet fra: <https://www.pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/veileder-i-terrorsikring.pdf>
- NOU 2000:6. (2000). *Lillehammer-saken. Omstendigheter rundt drapet på Ahmed Bouchikhi den 21.juli 1973 og sakens senere håndtering av norske myndigheter.* Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/dfe61a56c81946989cabf12f673e276d/no/pd/fa/nou200020000006000dddpdfa.pdf>
- Politiets sikkerhetstjeneste. (2018). *Trusselvurdering 2018.* Hentet fra: <https://www.pst.no/trusselvurdering-2018/>
- Politiets sikkerhetstjeneste (2021). *Nasjonal trusselvurdering 2021.* Hentet fra: <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/download-the-national-threat-assessment-2021-in-english.pdf>
- Politiets sikkerhetstjeneste. (2022). *Nasjonal Trusselvurdering.* Hentet fra: <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/ntv-2022/>
- Politiets sikkerhetstjeneste. (30.10.2020). *Oppdatert terrortrusselvurdering: skjerpet trussel fra ekstrem islamisme.* Hentet fra: <https://pst.no/alle-artikler/pressemeldinger/skjerping-av-trusselen-fra-ekstrem-islamisme/>
- Politidirektoratet. (2020). *PBS 1. Politiets beredskapssystem del 1. Retningslinjer for politiets beredskap.* Hentet fra: <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/pbsi.pdf>

- Politihøgskolen. (2022). Etter- og videreutdanning. Hentet fra:
<https://www.politihogskolen.no/etter-videreutdanning/>
- Politi-loven – politil (1995). Lov om politiet (LOV-1995-08-04-53). Hentet fra:
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53/KAPITTEL_1#%C2%A72
- Politiinstruksen. (1990). Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (FOR-1990-06-22-3963).
Hentet fra; <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22-3963>
- Riksrevisjonen. (2022). Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver. Dokument 3:7 (2021-2022). Hentet fra:
<https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2021-2022/dokument-3-7-2021-2022-politirapporten.pdf>
- Reason, J. (1997). Managing risks of organizational accidents. Aldershot, Storbritannia:
Ashgate
- Rognmo, G. (2016, 17. desember). Var mennesker i synagogen bare en time før skuddene.
Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/var-mennesker-i-synagogen-bare-en-time-for-skuddene/66463878>
- Store Norske Leksikon. (2021, 20. september). NOKAS-ranet. Hentet fra:
<https://snl.no/NOKAS-ranet>
- Standard Norge. (2022, 28. januar). Standard Norge. Hentet fra:
<https://www.standard.no/toppvalg/om-oss/standard-norge/>
- Standard Norge. (2012). Norsk Standard 5830:2012. *Samfunnssikkerhet – Beskyttelse mot tilsiktede uønskede handlinger – Terminologi*. Hentet fra:
<https://www.standard.no/no/Nettbutikk/produktkatalogen/Produktpresentasjon/?ProductID=532802>
- Standard Norge. (2014). Norsk Standard 5831:2014. *Samfunnssikkerhet – beskyttelse mot tilsiktede uønskede handlinger – Krav til sikringsrisikostyring*. Hentet fra:
<https://www.standard.no/no/Nettbutikk/produktkatalogen/Produktpresentasjon/?ProductID=718201>

- Standard Norge. (2014). Norsk Standard 5832:2014. *Samfunnssikkerhet – beskyttelse mot tilsiktede uønskede handlinger – Krav til sikringsrisikostyring*. Hentet fra: <https://www.standard.no/nettbutikk/produktkatalogen/produktpresentasjon/?ProductID=718202>
- Sikkerhetsloven - sikkl. (2018). Lov om nasjonal sikkerhet (LOV-2018-06-01-24). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-01-24?q=sikkerhetsloven>
- Thomas, L. (2020, 5.mai). Cross-Sectional Study. Definitions, Uses & Examples. Hentet fra: https://www.scribbr.com/methodology/cross-sectional-study/?fbclid=IwAR3juPQRbE5_4sSmihecdHPyTMWRiJ3hdMZKH-idmbi9j4f4csaGQbPgn-I
- Vegtrafikklovens – vtrl. (1965). Lov om vegtrafikk (LOV-1965-06-18-4). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1965-06-18-4>
- Veløy, C. (2018, 2.desember) To tideler fra katastrofen. Hentet fra: https://www.nrk.no/viten/xl/kato-air-ulykken_-to-tideler-fra-katastrofen-1.14280849
- Wikipedia. (2022, 11.mai). Bombeangrepet mot 1.mai-toget i Oslo 1979. Hentet fra: https://no.wikipedia.org/wiki/Bombeangrepet_mot_1._mai-toget_i_Oslo_1979

7 Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hvilke faktorer er avgjørende for grad av sikkerhet ved norske politistasjoner?»?

Jeg heter Mona Røksund Huurnink og skal skrive en masteroppgave i Samfunnssikkerhet ved UiT – Norges Arktiske Universitet.

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke ulike sikringstiltak ved politistasjoner gjennom trefaktormodellen om verdi, trussel og sårbarhet.

Formål

Formålet med studien er å skape innsikt og ny kunnskap innenfor hvilke risikovurderinger som gjøres ved de ulike politistasjonene i Norge, hvordan man vurderer politiets sårbarhet ved politistasjoner, samt om allerede eksisterende sikkerhetstiltak er tilstrekkelige med tanke på sikkerheten og beredskapen til politiet.

For å besvare problemstillingen; «Hvilke faktorer er avgjørende for grad av sikkerhet ved norske politistasjoner?», vil de underliggende forskningsspørsmålene omhandle fysisk sikring, sikkerhet, sårbarhet, verdi, trussel og risikovurderinger.

Det er ønskelig at svarene som kommer underveis i intervjuet ikke inneholder taushetsbelagt informasjon (UO) da oppgaven vil være offentlig. Dersom det likevel fremkommer taushetsbelagt informasjon vil dette bli unnlatt fra selve transkriberingen. Når transkriberingen er ferdigstilt vil den bli sendt til deg slik at du kan se over materialet.

Prosjektet er en del av masteroppgaven som avslutter en toårig master i Samfunnssikkerhet ved UiT.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

På grunn av politiets viktige samfunnsfunksjon er det interessant å se på hvordan man vurderer politistasjoners sikkerhet og risiko dersom politibygg skulle bli utsatt for terror gjennom trusler eller handlinger. Deres risiko- og sikkerhetsvurderinger gjennom trefaktormodellen vil legge grunnlaget for hvordan politibygg skal sikres mot slike trusler. Utvalget av informanter er trukket på bakgrunn av deres rolle i organisasjonen, der informasjonen dere sitter på kan ha stor relevans for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Undersøkelsen vil i hovedgrad basere seg på kvalitative intervju med flere beredskapsplanleggere fra ulike politidistrikt. Intervjuet vil følge en semistrukturert intervjuguide med ulike spørsmål som knyttes til problemstillingen.

Under intervjuet er det ønskelig å bruke lydopptaker slik at jeg lettere kan behandle materialet fra samtalen i etterkant. Lydopptaket fra intervjuet skal transkriberes og behandles til analyse.

Intervjuet vil ta ca. 1 til 2 timer.

Det er frivillig å delta

Å delta i dette prosjektet er frivillig. Dersom du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket ditt tilbake uten å oppgi grunn. Alle personopplysninger om deg vil da bli slettet.

Det vil heller ikke medføre negative konsekvenser for deg dersom du ikke ønsker å delta eller dersom du trekker samtykket ditt på et senere tidspunkt.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil kun benytte meg av opplysninger om deg til formålet av dette skrivet. Opplysningene vil bli anonymisert og behandlet konfidensielt, i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun jeg som har tilgang til lydfilen
- Navn på den som intervjues anonymiseres ved å erstatte navnet med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Det vil ikke noteres ned hvilken politistasjon informanten har tilhold til
- Straks lydfilen er transkribert blir den slettet.
- Lydopptaker oppbevares innelåst inntil samtalen er transkribert.
 - o Transkribering av lydopptaket kan sendes til deg dersom det er ønskelig.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Når prosjektet er avsluttet og oppgaven er godkjent, vil alle opplysningene anonymiseres. Oppgaven skal etter planen avsluttes innen juni 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet har du rett til;

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- Å få rettet personopplysninger om deg,

- Å få slettet personopplysninger om deg, og
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hva gi oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT – Norges Arktiske Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål knyttet til prosjektet kan du kontakte meg på telefonnummer 47399109, eller sende meg en e-post til mona.roksund@hotmail.com Du kan også ta kontakt med prosjektets veileder ved UiT, Jana Eliokwu-Prochotska, e-post: jana.eliokwu-prochotska@uit.no Vårt personvernombud, Joakim Bakkevold, kan kontaktes på e-post personvernombud@uit.no eller telefonnummer 77 64 63 22.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Mona Røksund Huurnink

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvilke faktorer er avgjørende for grad av sikkerhet ved norske politistasjoner» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Spørsmål til intervjuobjekter

Intervjuer: Mona Røksund Huurnink

Samfunnssikkerhet ved UiT

Som et fundament for hvordan disse spørsmålene skal besvares ønsker jeg å klarere hvilke trusler jeg tenker på når du skal svare. Spørsmålene og trusler som blir nevnt er satt til å omhandle terror eller uønskede tilsiktede hendelser som er av ond karakter. Det vil også omhandle hendelser som skader eller hindrer tjenestehandling og ikke skade av personer inne i bygget.

Om informanten:

1. Hvor lenge har du jobbet som beredskapsplanlegger?
2. Hvor lenge har du jobbet i politiet?
3. Har du erfaring innen sikkerhetsfeltet utenfor politietaten? (Ja/nei) F.eks forsvaret
4. Har du utdanning innenfor sikkerhetsfeltet?
5. Hvor mange politistasjoner/lensmannskontor er dere ansvarlige for i deres distrikt?

Om politistasjonen:

6. Hvem eier politibyget?

7. Får du/dere føringer fra dem med tanke på sikkerhet av bygget og de ansatte som jobber der?

8. Hvem er ansvarlig for sikkerheten til de ansatte gjennom ulike sikringstiltak av politibygget med tanke terroranslag?

9. Hvem er ansvarlige for at arbeidet du gjør er i tråd med regelverk og planer?

10. Hvordan kommuniseres/deles planene deres til andre ansatte på politistasjonen?

11. Deles planer som omhandler trusler mot politibygget med sivilt ansatte?

12. Trener sivilt ansatte på terrorhandlinger eller trusler?

13. Hvordan vil du beskrive beliggenheten til politibygget? *(med tanke på f.eks andre bygg, lokasjon i sentrum, nærhet til industri osv)*

14. Hva ville etter din mening være den beste lokasjonen til et politibygge? Begrunn svaret.

15. Hvordan ville du lagt opp sikkerheten med tanke på nærhet til omkringliggende bebyggelse?
16. Hvilke fysiske sikringstiltak finnes på bygget?
17. Hvor mye vektlegger man åpenhet til publikum ved utarbeidelse av fysiske sikringstiltak?
18. Hvordan definerer man hvilke soner/deler av politibyget som anses som kritiske dersom en terrorhendelse skulle oppstå?
19. Hvor ofte revideres politistasjonens risikovurdering?
20. Benyttes trefaktormodellen i arbeidet ditt?
- a. Hvis ja: Hvordan benyttes den?
 - i. Hvor ofte benyttes den?
 - b. Hvis nei: Hvorfor ikke?
21. Hvilke trusler finnes det mot politistasjonen med tanke på terrorhandlinger/trusler?
- a. Har disse truslene endret seg de siste ti årene?

22. Hvilken verdi vil du si et politibygge har?
23. Hvilke sårbarheter har et politibygge mot terrorhandlinger/trusler? *(F.eks det faktum at man har åpenhet til publikum gjennom passkranke, avhør uten visitasjon, ulike skjema/tillatelse som skal fylles ut)*
24. Hvordan vil du vurdere verdien av for eksempel en metalledetektor ved inngangen eller visitasjon før avhør?
- Hvilke fordeler vil slike tiltak føre til?*
 - Hvilke ulemper vil slike tiltak føre til?*
25. Har sikkerheten til politibygget her endret seg de ti siste årene?
- Hvis ja: Hvordan har sikkerheten til politibygget her endret seg de siste ti årene? *(Økt adgangskontroll, korttilgang, sluser, gjerder osv?)*
 - Hvis nei: hva er grunnen til dette? Hvilken vurdering ligger bak denne beslutningen?
26. Er det utarbeidet egen beredskapsplan for terrortrusler mot politistasjoner?
- Hvis ja: Hvem har tilgang/kjennskap til denne?
 - Hvis nei: Hvorfor ikke? Hva er gevinsten av å ikke ha en plan for dette?
27. Hvor lang utrykningstid er det til nærmeste stasjon/lensmannskontor?

28. Hvor lang var utrykningstiden til neste stasjon/lensmannskontor før nærpolitireformen?
29. Hvor mange enheter ville dere fått fra andre stasjoner/lensmannskontor dersom egne mannskap ble satt ut av spill?
30. Etter din mening, hva har vært fordelene med nærpolitireformen i forhold til beredskap mot terrorhandlinger/trusler?
31. Etter din mening, hva har vært ulempene med nærpolitireformen i forhold til beredskap mot terrorhandlinger/trusler?
32. Benyttes PST sin årlige trusselvurdering i arbeidet med sikring av politibyggene?
a. Hvis ja: Hvordan benyttes den?
b. Hvis nei: Hvorfor ikke?
33. PST har en sikkerhetsstemplet trusselvurdering som kun er tilgjengelig for enkelte. Brukes denne i arbeidet?
a. Hvis ja: Hvordan benyttes den?

b. Hvis nei: Hvorfor ikke? (Denne rapporten inneholder gjerne mer detaljer)

34. Er det mulig å få tak i beredskapsplanen for politistasjonen?

